

Opinnäytetyö (AMK)

Tradenomi

ALIISS11

2017

Emma Lehtonen

LAPSUUDENKODIN VAIKUTUS TALOUSOSAAMISEEN AIKUISENA

Emma Lehtonen

LAPSUUDENKODIN VAIKUTUS TALOUSOSAAMISEEN AIKUISENA

Kysely on toteutettu Survey-kyselynä Turun ammattikorkeakoulun oppilaille, jotka ovat aloittaneet opintonsa vuosien 2014 ja 2016 välisenä ajankohtana.

Opinnäytetyön tavoitteena on ollut selvittää, miten lapsuudenkodin konkreettiset toimintamallit yhdessä kodin asenteiden kanssa vaikuttavat henkilön myöhempään talouden hallintaan. Ongelmakysymykseksi muodostuukin, miten kodin toimintamalli vaikuttavat myöhempään talouden hallintaan, ja voidaanko kodin malleilla ja asenteilla ylipäättään selittää henkilön myöhempiä asenteita ja toimintamalleja?

Opinnäytetyö on tehty kvantitatiivisin menetelmin käyttämällä mittayksikkönä vastaajia ja taustamuuttujina neljää osa-aluetta: Säästämistä, sijoittamista, velkaantumista sekä kuluttamista. Lisäksi taustamuuttujina ovat toimineet vastaajan lapsuudenkodin ajankohta sekä nykypäivä.

Kyselyn vastaukset on jaettu teemoihin, joita ovat säästäminen, sijoittaminen, velkaantuminen ja kuluttaminen. Teemat, sijoittamista lukuun ottamatta, on valittu edustamaan aihepiirejä, jotka ovat kyselyyn vastanneille henkilöille lähtökohtaisesti tuttuja omasta arjesta sekä lapsuudenkodista. Sijoittamisen teemalla on pyritty lisäksi selvittämään, lisääkö lapsuudenkodissa vallinnut perehtyneisyys myös vastaajan perehtyneisyyttä ja kiinnostusta aiheeseen.

Kyselyssä selvitetään, millainen kotien asenne on ollut kulutukseen, velkaantumiseen ja säästämiseen ja sijoittamiseen, ja onko se vaikuttanut toimintamalliin aikuisella iällä. Opinnäytetyössä on peilattu vastaajien antamia vastauksia omasta lapsuudenajan ympäristöstä nykypäivään.

Kyselyn vastauksissa on tehty johtopäätökset analysoimalla kunkin vastauksen Kyllä/Ei-vastauksia ja vertaamalla näitä eri muuttujien kanssa sekä Kyllä/Ei-vastauksia keskenään.

Johtopäätöksissä on tehty havaintoja, jotka osoittavat, että lapsuudenkodissa käydyt keskustelut eri talouden hallinnan osa-alueista ehkäisevät myöhempää riskiä joutua taloudellisiin vaikeuksiin, mutta eivät välttämättä ole aktivoineet vastaajaa merkittävään intoon säästää tai sijoittaa. Sen sijaan ne vastaajat, joiden lapsuudenkodissa on annettu oppeja sijoittamisesta, eivät olleet ajautuneet lainkaan taloudellisiin vaikeuksiin. Talousosaamisesta on olemassa ristiriitaista tutkimustietoa, ja tässä opinnäytetyössä saadut vastaukset osoittivat, että suhtautuminen omaan talouteen ei aina korreloi konkreettisten valintojen kanssa, vaan valintoihin vaikuttavat myös elämäntilanteeseen liittyvät tekijät.

ASIASANAT:

KULUTTAMINEN, SIOJITTAMINEN, SÄÄSTÄMINEN, VELKAANTUMINEN,
TALOUSOSAAMINEN

Emma Lehtonen

CORRELATION BETWEEN THE CHILDHOOD HOME'S ATTITUDES AND BEHAVIOR MODELS AND PRESENT FINANCIAL CAPABILITY

[Click here to enter text.](#)

This thesis sought to find out if adulthood economic expertise can be explained with the attitudes and behavior models obtained from one's childhood home.

Quantitative methods were used, such as respondents as unit of measure and background variables in four areas: saving, investment, indebtedness and consumption in general. In addition, the background variables have been present in the respondent's childhood home and the present day. The survey was carried out for the students of Turku University of Applied Sciences who started their studies during 2014-2016.

The aim of the thesis was to find out if the childhood home's behavior models together with the household attitudes affect a person's financial capability.

The replies were divided into the themes: Saving, investment, indebtedness and consumption. All the themes except investment were selected so that they are familiar to the respondents in their present life as well as at their own childhood home. The theme investment was added to clarify if there is a correlation between the childhood home's interest in the subject and the interest in it in adulthood.

The survey researched what kind of attitude there was toward consumption, indebtedness, saving and investment at the respondent's childhood home, and whether it affected the behavior model in adulthood. The thesis mirrored the replies given from respondent's own childhood until the present day.

The conclusions of the survey responses were drawn by analysing them each Yes/No reply- and comparing these replies with different variables, but also the Yes/No replies with each other.

It seems that the discussion in childhood home prevent the risk of later financial difficulties, but may not be able to activate one's enthusiasm to save or invest.

KEYWORDS:

CONSUMPTION, INVESTMENT, INDEBTEDNESS, SAVING

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 KULUTTAMINEN	8
2.1 Kohtuullinen kuluttaminen	8
2.2 Kulutustottumukset	9
2.3 Arvostusta kuluttamalla	10
2.4 Lasten omat rahat	10
3 TALOUSOSAAMINEN	12
3.1 Talousosaamista harjoitellaan pitkälle aikuisuuteen	12
3.2 Omaan tulevaisuuteen mahdollisuus vaikuttaa	13
3.3 Talousasioiden opiskelun sekä oman kokemuksen merkityksistä ristiriitaisia tutkimustuloksia	14
3.4 Ei ymmärryksen vaan käytännön puutetta – pelkkä puhe ei riitä	14
4 TUTKIMUS	16
4.1 Tutkimustavan määrittely	16
4.2 Otantamenetelmä ja tutkimuskohde	16
4.3 Kyselylomakkeen laatiminen	17
4.4 Kyselylomakkeen kysymykset	18
5 TALOUSOSAAMINEN AIKUISENA	21
5.1 Vastausten analysointi	23
5.2 Lapsuudenkodin säästämiskeskusteluilla merkitystä vastaajan myöhempään talousosaamiseen	23
5.3 Pelkkä puhe ei kannusta säästämään – vaikuttaa kuitenkin asenteisiin	25
5.4 Säästämisesimerkki suojaa vaikeuksilta, mutta ei lisää säästämisintoa	26
5.5 Sijoitustieto lisää sijoitusintoa- ja kiinnostusta ja ehkäisee taloudellisilta vaikeuksilta	28
5.6 Velkaantumiskeskustelut eivät vähennä taloudellisten vaikeuksien riskiä	31
5.7 Teorioiden soveltaminen opinnäytetyön tuloksiin	33
5.8 Johtopäätökset teorioiden soveltamisesta	34
6 YHTEENVETO	35

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuskysymykset teemoittain

Liite 2. Tutkimuskysymykset ja vastaukset

KUVAT

Kuva 1. Tutkimusmuuttujat ja taustamuuttujat 13

TAULUKOT

Taulukko 1 Nuorten aikuisten elämäntilanteet ja omaan talouteen liittyvät osaamistarpeet
7

Kuva 1 13

Kaavio 2 Vastaajien ikäjakauma syntymävuosikymmenen mukaan 17

Kaavio 3 Lapsuudenkodin perheenjäsenten lukumäärä 18

Kaavio 4 Kulutuskäytös ikäluokittain 19

Kaavio 5 Säästämisseskustelut ja säästäminen 21

Kaavio 6 Muut havainnot säästämisestä 21

Kaavio 7 Lapsena kannustettu säästämiseen 22

Kaavio 8 Vanhempien säästäminen 23

Kaavio 9 Muut havainnot vanhempien säästämisestä 24

Kaavio 10 Keskusteltiin kotona sijoittamisesta 25

Kaavio 11 Muut havainnot sijoittamisesta 26

Kaavio 12 Sain konkreettista tietoa sijoittamisesta 26

Kaavio 13 Näistä sijoitusinstrumenteista saatiin tietoa. 27

Kaavio 14 Velkaantuminen ja kodin malli 28

Kaavio 15 Trendien seuraaminen 29

Kaavio 16 Vastuu omista hankinnoista 30

Kaavio 17 Käsitys omasta talousosaamisesta vs. taloudelliset vaikeudet 31

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten lapsuudenkodin asenteet ja toimintamallit vaikuttavat talousosaamiseen aikuisena. Aihe on ajankohtainen, sillä yhä useammalla aikuisella on vaikeuksia hallita omaa kulutustaan ja pitää omaa talouttaan tasapainossa. Työssä pyritäänkin löytämään selkeitä malleja, joita hyödyntämällä voidaan parantaa tulevien nuorten aikuisten talousosaamista.

Opinnäytetyön tekemisen merkittävimpänä haasteena oli rajata olemassa olevaa tietoa ja saada se vastaamaan tutkimuksen ongelmaa eli sitä, miten kuluttaja valitsee tietyn tavan toimia aikuisena kuluttajana, ja voidaanko valinta selittää lapsuudenkodin malleilla.

Tutkimuksen (Autio 2006) mukaan kulutuskäyttäytyminen voi muuttua elämän aikana, eikä teoreettista näkemystä siitä, miksi joku kiinnittyy tietynlaiseen tapaan toimia kuluttajana, ole.

Tapa kuluttaa voi muuttua henkilön elämäntilanteen, iän ja kasvun myötä. Esimerkiksi nautiskelijasta itsekontrolliin tai toisin päin. Henkilö voi kokea murrosvaiheen, jonka jälkeen tapa toimia muuttuu aiemmasta. (Autio 2006, 111, 107.)

Tarkasteltavia teoksia tässä opinnäytetyössä ovat olleet erilaiset kuluttajaekonomiaa, säästämistä ja yleistä taloudenhallintaa sekä siihen liittyviä haasteita koskevat teokset ja tutkimukset.

Kirjallisuuteen tutustuessa käykin ilmi, että henkilön tapa toimia kuluttajana vaikuttaa useat eri tekijät, eikä tarkastelemalla tiettyjä valittuja tekijöitä voida tehdä täydellisiä johtopäätöksiä. Myös olemassa oleva tutkimustieto on jokseenkin ristiriitaista keskenään. Lisäksi tässä opinnäytetyössä käsitellään valittuja teemoja hyvin suppeasti, ja vain tietystä, lapsuudenkodin merkityksen näkökulmasta käsin tarjolla olevaan tietomäärään nähden.

Opinnäytetyöhön valittiin Survey-tutkimus, jossa vastaajille laadittiin kyselylomake. Tutkimusmenetelmäksi valittiin kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä. Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimusmenetelmä sopi paremmin opinnäytetyön luonteeseen, jossa tarkastellaan suuren vastaajamäärän käyttäytymistä eri skenaarioissa. Aineiston tarkastelu, luokittelu ja graafinen esittäminen ovat luontevampaa käsitellä kvantitatiivisena tutkimuksena kuin kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimusmenetelmän avulla.

Kaikenikäiset aikuiset sekä nuoret elävät tänä päivänä maailmassa, jossa on jatkuvasti tarjolla kaikkea. Ostoksia voi tehdä lähes mihin vuorokauden aikaan tahansa. Jos rahaa ei ole nyt, voi maksaa myöhemmin. Velkaantuminen on itsenäistyvien nuorten kenties suurimpia haasteita, sillä lapsuudenkodin elintaso on useimmiten mahdotonta pitää yllä samanlaisena omaan kotitalouteen siirryttäessä. (Kotitalouslehti 2016.)

Etenkin nuorilla ongelmat saattavat alkaa vaivihkaa muutamista kertyneistä laskuista. Vähitellen laskujenmaksun viivyttelystä tulee keino lisätä käytettävissä olevia varoja samalla, kun kulutustahti pysyy ennallaan. Lopulta tilannetta saatetaan pyrkiä tasaamaan lyhytaikaisilla lainoilla. Kierre on yllättävän nopeasti valmis.

Toisaalta osa ihmisistä tulee hyvin toimeen oman taloutensa kanssa, eivätkä joudu ongelmiin oman taloutensa kanssa niukkoinakaan aikoina.

Onkin kiinnostavaa selvittää, millaisia havaintoja löydetään niiden vastaajien taustoilta, jotka tänä päivänä säästävät, sijoittavat tai ovat velkaantuneita.

2 KULUTTAMINEN

Toimikentästä riippuen kuluttajalla saattaa olla erilaisia rooleja, jotka määrittävät kuluttajalle ominaista käytöstä. Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan vastaajien vastauksia siitä näkökulmasta, millainen vastaajan tämän hetken kuluttajapositio on ja mitä vaikuttimia taustalta löytyy.

Yiannis Gabriel ja Tim Lang (1995) ovat havainneet seuraavat kuluttajakuvat tutkimuskirjallisuudesta, joita ovat *valitsija*, *kommunikoiva kuluttaja*, *löytöretkeilijä*, *identiteetin rakentaja*, *hedonisti*, *uhri*, *kapinallinen*, *aktivisti* ja *kansalainen*. (Heinonen ym. 2005, 14.)

Suomessa vastaavanlaisen luokituksen kuluttajuuden eri rooleista on tehnyt esimerkiksi Mäki & Broedeker (1997), jossa kuluttajat jaetaan neljään summamuuttujaan: Nautiskeilija, Luotottaja, Säästäjä ja Ekokuluttaja. Luokitusten tarkoituksena on ymmärtää kuluttajan suhtautumista kulutukseen. (Saarinen 2001, 52.)

Useista rooleista huolimatta ihminen harvemmin omaksuu vain yhden, tietynlaisen roolin jonka mukaan toimii kaikissa tilanteissa läpi elämän. Kuluttajakuva muuttuu siis elämän ja elämäntilanteen ja kasvun varrella. Toiset myös omaksuvat herkemmin tietynlaisen roolin ja toiset kulkevat kahden tai useamman roolin välillä. (Heinonen ym. 2005, 15.)

Nuorten kohdalla voidaan ajatella, että hedonistinen sekä identiteetin rakentaja ovat kuvaavimpia kuluttajakuvia. Hedonistisessa toimintamallissa on ominaista tavoitella nopeaa mielihyvää. Hedonisti ei ole kiinnostunut kuluttamisen seurauksesta, vaan ennemminkin sen hetkisestä mielihyvästä, jota saavutetaan hankkimalla kulloinkin tilanteeseen sopivia hyödykkeitä. Identiteetin rakentaja puolestaan tutustuu itseensä, ja haluaa olla osana omaa yhteisöään.

2.1 Kohtuullinen kuluttaminen

Sen arvioimiseen, mikä kenellekin on menestynyttä talouden hallitsemista, ei ole vain yhtä mittaria. Tästä syystä myös henkilökohtainen kokemus oman talouden hallinnasta

voi todellisuudessa kattaa monenlaisissa tilanteissa olevia henkilöitä. Kohtuullisuus-käsitteellä viitataan asian tarpeellisuuteen suhteessa siihen, mitä voidaan pitää riittävänä ja mahdollisena sekä tavoittelemisen arvoisena. (Ahlqvist ym. 2004, 26.)

Kohtuullisen kulutuksen käsite vaihtelee jonkin verran eri maissa; Ruotsissa ´skälig konsumtionsnivå´ merkitsee kulutustaso, joka on minimitoimeentuloa korkeampi, mutta selkeästi alle ylellisyystason. (Ahlqvist ym. 2004, 26.) Pohjoismaissa omaksutun käsitteen mukaan kohtuullisuus-käsitteellä tarkoitetaan välttämättömiä perustarpeita, jotka mahdollistavat fyysisen ja psyykkisen terveyden ylläpitämisen sekä sosiaalisten tarpeiden tyydyttämisen. (Ahlqvist ym. 2004, 26.)

Tilastokeskuksen vuonna 2004 julkaiseman teoksen ”Erilaisia kulutusuria Suomessa” (Ahlqvist ym. 2004, 119) mukaan eräs tapa mitata kuluttajuutta on arvioida missä vaiheessa kotitalous päätyy hankkimaan markkinoille saapuneen uutuustuotteen.

Eräs tämän tutkimuksen kysymyksistä käsittelikin lapsuudenkodin suhtautumista uutuuslaitteiden hankintaan, *trendien seuraamiseen*. Kysymyksellä pyritään löytämään korrelaatio korkean elintason ja myöhemmän talouden hallinnan haasteiden välillä. Mahdollisen korrelaation voitaisiin tulkita tukevan ajatusta, jonka mukaan lapsuudenkodin elintasoa on mahdollisesti pyritty ylläpitämään itsenäistymisvaiheessa. (Saarinen 2001, 36-37.) Tämän ajatuksen todentaminen vaatisi kuitenkin lisätutkimuksia, ja tässä opinnäytetyössä voidaan korkeintaan tehdä havainto asiasta.

2.2 Kulutustottumukset

Nuoret saavat olla yhä varhaisemmin tekemisissä rahan sekä ostopäätösten kanssa (Heinonen ym. 2005, 18). Heidän merkityksensä päätösten tekemisissä voi olla kotitaloudessa suuressakin osassa. Tietoa rahankäytöstä ja kulutuksesta saadaan perheen lisäksi myös ystäviltä sekä koulusta. Tästä huolimatta taloudellisen kasvatuksen tarve on olemassa, ja huolen aiheena onkin nuorten ja nuorten aikuisten ylivelkaantuminen. (Heinonen ym. 2005, 18.)

Vaikka nuoret usein leimataan holtittomiksi rahankäyttäjiksi, on tutkimusten mukaan faktaa, että nuorissa, siinä missä muissakin kuluttajaryhmissä vastuullisuus vaihtelee. Tällöin ei voida todeta, että nimenomaisesti nuoret epäonnistuisivat taloudenhoidossa vanhempia useammin. Pikemminkin vaikuttaa siltä, että nykyään houkutuksia on tarjolla niin

paljon, että vastuulliseksi kuluttajaksi kasvaminen on ylipäättään vaikeaa (Heinonen ym. 2005, 18).

2.3 Arvostusta kuluttamalla

Suhtautuminen kuluttamiseen ja rahan käyttöön alkaa muodostua varhaisella iällä (Ruckenstein 2013, 113; Saarinen 2001, 36). Lapsilla on luontainen tarve saada arvostusta ja yhteenkuuluvuuden tunnetta muilta ikäisiltään. Yhteenkuuluvuuden lisäämiseksi on tärkeää leikkiä samanlaisilla leluilla tai pelata samanlaisia pelejä kuin ikätoverit (Ruckenstein 2013, 75). Vähävaraisten lasten vanhemmat pyrkivät turvaamaan lasten hyväksytyksi tulemisen vastaamalla lasten toiveisiin. Hankintojen tekemiseen käytetty aika ja suunnittelu eroavat varakkaiden perheiden kuluttamisesta merkittävästi, sillä usein hankinnoista keskustellaan pitkään ennen hankinnan tekemistä, ja muiden hankintojen tekemisestä saatetaan joutua tinkimään. Varakkaissa perheissä voidaan pyrkiä hillitsemään lasten kulutusta nimenomaan itsehillinnän lisäämiseksi, sekä käyttämään kuluttamista keinona ohjata lasta kasvatuksellisessa mielessä. Varakkaammissa perheissä kasvatukseen ohjaamiseen käytetyt resurssit ovatkin tästä syystä laajemmat kuin vähävaraisissa perheissä, joissa rahaa tai kulutushyödykkeitä ei voida käyttää keinona ohjata lasta. (Ruckenstein 2013, 72.)

2.4 Lasten omat rahat

Viikkoraha on tyypillisin tapa opettaa lapselle oman rahan käyttöä. Määrä on yleisesti ottaen saman ikäisillä lapsilla melko saman suuruinen ja nousee yleensä iän myötä. Viikkorahaa annetaan usein ilman erillisiä velvoitteita, mutta ei ole harvinaista, että viikkorahan ansaitsemiseksi tulee hoitaa pieni kotityö, esimerkiksi lemmikin hoitaminen tai oman huoneen siistinä pitäminen. Toisinaan viikkorahaan saatetaan liittää lisäksi kannustin, jonka perusteena voi olla vaikkapa koulumenestys tai reipas käytös. Näin vanhemmat toivovat opettavansa lapselle arvostusta rahaa kohtaan: Annettu raha on helpompi tuhata kuin itse tienattu.

Säästämistä puolestaan voidaan opettaa esimerkiksi edellyttämällä, että jokaista kymmentä euroa kohtaan laitetaan jokin summa säästöön.

Osa vanhemmista kokee, että viikkorahaa vasten on tehtävä kotitöitä, osa vanhemmista puolestaan kokee, että viikkoraha on lapselle kuuluvaa vastikkeeton lahja. Viikkoraha ja erilaiset kannustimet ovat tärkeä tapa lapselle oppia käymään rahaan liittyviä neuvotte-
luita.

Lasten rahan käyttö on muuttunut paljon viimeisen vuosikymmenen aikana. Rahan arvostaminen ja kuluttaminen opittiin konkreettisen toiminnan kautta, ja varsin nuorten lapsien odotettiin osaavan käyttää rahaa vastuullisesti. Nuorten rahan käyttö on kuitenkin tullut huomattavasti vaikeammaksi hallita virtuaaliostamisen ja mobiilimaksamisen myötä. Virtuaalimaksamisen myötä velkaantumisen ymmärtäminen ja tuhlailun ymmärtäminen on alkanut hämärtyä. Myös ostosten pienet summat ovat omiaan vaikeuttamaan velaksi tehdyn saldon kokonaismäärää. (Ruckenstein 2013,118-121.)

3 TALOUSOSAAMINEN

Cutlerin ja Devlin (1996) tekemän tutkimuksen mukaan taloudellinen osaaminen koostuu taloudellisesta tietämyksestä ja taloudellisesta itsevarmuudesta (Kulutustutkimus 2013) eli kuluttajan käsityksestä omista taloustaidoista. Omat käsitykset eivät kuitenkaan aina ole yhtäläiset osaamisen kanssa.

3.1 Talousosaamista harjoitellaan pitkälle aikuisuuteen

Taloudellista osaamista harjoitellaan kotoa muuttamisen jälkeen, eikä käytännön taitoja välttämättä ole vielä kertynyt riittävästi. Osaamistarpeet korostuvat ainakin seuraavissa elämäntilanteissa, kuten muuttaminen omaan asuntoon, opiskeluiden alkaminen, työpai-
kan saaminen tai menettäminen, sillä tilanteet vaikuttavat usein myös sen hetkiseen ta-
loudelliseen tilanteeseen. Monipuolinen ymmärrys välttämättömistä kustannuksista, luottokaupasta, sopimuksista sekä eri sijoitusinstrumenteista on tarpeen, jotta taitoja osataan hyödyntää eri elämäntilanteissa (Taulukko 1). Usein tilanne, jossa aikaisempaa tasoa pyritään ylläpitämään pikaluottojen voimin, on tyypillinen nimenomaan nuorilla (Ti-
lastokeskus 2014).

Taulukko 1 Nuorten aikuisten elämäntilanteet ja omaan talouteen liittyvät osaamistarpeet (Tilastokeskus 2016).

RAHA-ASIOIDEN HALLINTA elämisen kustannusten hahmottaminen päivittäisten raha-asioiden hoito: laskut, ostot jne. taito seurata raha-asioita esim. budjetin avulla ymmärrys talouteen liittyvistä sopimuksista taito käyttää maksukortteja ja muita pankkituotteita	ELÄMÄN TILANTEET OPIKESKELU MUUTTO KOTOA ARMEIJA TYÖPAIKKA	FINANSSITUOTTEIDEN VALINTA sopimusten ja terminologian ymmärtäminen informaation etsiminen ja vertailu tuotteissa sekä säästäminen ja sijoitus tuotteissa tuotteisiin liittyvien kustannusten ja riskien tunteminen riskeihin varautuminen (vakuutukset)
TULEVAISUUDEN SUUNNITTELU tavoitteellinen säästäminen yllättäviin menoihin varautuminen ymmärrys veroista ja erilaisista etuuksista varallisuuden kartuttaminen valintojen vaikutusten ymmärtäminen lyhyellä ja pitkällä aikavälillä	TYÖTTÖMYYS PARISUHDE	AJAN TASALLA PYSYMINEN inflaation, korkojen ym. muutosten vaikutusten ymmärtäminen reklamaatioiden tekeminen taito hakea tukea ja neuvoa talousongelmissa identiteettivarkauksien tunnistaminen ymmärrys omien valintojen seurauksista

Vanhempien antama malli on todettu hyödylliseksi ja positiiviseksi tekijäksi nuorten taloustaitojen parantamisessa. Kaikkien nuorten asema ei kuitenkaan ole yhdenvertainen; Vanhempien oma osaamattomuus heijastuu nuorten osaamiseen, sillä heillä ei välttämättä ole riittäviä eväitä opastaakseen lapsia rahan käytössä tai kuluttamisessa ylipäänsä (Tilastokeskus 2014).

3.2 Omaan tulevaisuuteen mahdollisuus vaikuttaa

Vaikka tutkimusten mukaan vanhempien esimerkillä on korrelaatiota lasten pärjäämiseen omassa aikuisuudessaan, on tärkeää huomioida, että omaan tilanteeseen voi vaikuttaa hankkimalla tietoa ja kartuttamalla omia taitojaan myös käytännössä. Tästä syystä on tärkeää lisätä tiedon määrää sekä alakoulussa että toisen- ja kolmannen asteen opilaitoksissa, ja vähentää ajatusta "tähtiin kirjoitetusta kohtalosta" (Taloudessa: OP:n kulluttajaekonomisti Maarit Lindströmin haastattelu).

Ajatus heikommassa asemassa olevien perheiden automaattisesti huonommasta taloudenhallinnasta on kuitenkin ristiriitainen, sillä taloudellinen holtittomuus ei ole riippuvainen koulutuksesta tai tulotasosta, vaan taloudellisiin ongelmiin voi ajautua varsin hyvätuloisetkin henkilöt.

3.3 Talousasioiden opiskelun sekä oman kokemuksen merkityksistä ristiriitaisia tutkimustuloksia

Tutkimukset antavat ristiriitaista tietoa siitä, antaako talousasioiden opiskelu ja ymmärtäminen eväitä pärjätä talousasioissa käytännössä (Tilastokeskus 2014).

Ristiriitaista tietoa on myös siitä, vaikuttaako oma myönteinen näkemys omasta talousosaamisesta todelliseen talousosaamiseen myönteisesti vai kielteisesti. Agnewin ja Szykmanin tutkimuksen mukaan ne henkilöt, joiden talousosaaminen on heikointa omaavat myös heikoimmat käsitykset omasta osaamisesta. Tällä viitataan siihen, että oma talousosaaminen saatetaan nähdä parempana kuin mitä se todellisuudessa on. (Kulutustutkimus 2013.)

Müllerin ja Weberin (2010, 11) tutkimuksen mukaan puolestaan oma arvio taloudellisesta osaamisesta korreloi positiivisesti ja vahvasti objektiivisesti mitattujen taloustaitojen kanssa. Tämä viittaa siihen, että mikäli henkilö kokee oman talousosaamisen hyväksi, on käytännön osaaminen myöskin hyvällä tasolla.

Kyseisiä tutkimustuloksia verrataan tässä opinnäytetyössä saatuihin vastauksiin. Vertailu toteutetaan vertaamalla vastaajan ajatusta omasta taloudenhallinnasta ja vertaamalla sitä avainkysymyksiin säästämisestä sekä taloudellisiin vaikeuksiin joutumisesta.

3.4 Ei ymmärryksen vaan käytännön puutetta – pelkkä puhe ei riitä

Nuoret aikuiset saattavat joutua taloudelliseen ahdinkoon asettuessaan omilleen kotoa muuton jälkeen. Tämä vaatii sopeutumista uudenlaiseen rooliin, joka saattaa poiketa

lapsuudenkodin roolista. Aikuistuminen tuo tullessaan vastuullisemman ja järkevämmän kuluttajan roolin, ja nuoret ovat useimmiten valmiita tinkimään taloudellisesta hyvinvoinnista aikuistuessaan. (Tilastokeskus 2014.)

Koska nuorilla henkilöillä ei välttämättä ole riittävästi käytännön kokemusta oman talouden hallinnasta, saattaa vastuu tulla yllätyksenä. Usko omaan talousosaamiseen saattaa olla luja, ja tietoaikin on saattanut kertyä kodin, koulun sekä oman kiinnostuksen johdosta.

4 TUTKIMUS

4.1 Tutkimustavan määrittely

Tutkimukset jaotellaan empiirisiin ja teoreettisiin tutkimuksiin. Empiiristä tutkimusta kuvaa käytännön tavoitteisiin pyrkivä lähestymistapa, jossa haluttu tieto pyritään selvittämään omaperäisin keinoin, ei niinkään olemassa olevien tietojen perustella, kuten teoreettisessa tutkimuksessa. Empiirinen tutkimus voidaan toteuttaa kvantitatiivisena eli määrällisenä tutkimuksena tai kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena.

Kvalitatiivista tutkimusmenetelmää voidaan käyttää esimerkiksi käyttäytymis- ja kasvatustieteissä, ja tutkimuksessa pyritään vastaamaan kysymyksiin ”miksi”, ”miten”, ”millainen”.

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa puolestaan halutaan mitata riippuvuuksia ja suhteita, ja menetelmällä pyritään vastaamaan kysymyksiin ”missä”, ”kuinka usein”, ”kuinka paljon”. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa aineisto on usein suuri ja ilmiöitä kuvataan numeerisesti. (Holopainen & Pulkkinen 2013, 21.)

4.2 Otantamenetelmä ja tutkimuskohde

Tutkimukseen päätettiin valita ammattikorkeakoulussa opiskelevia, täysi-ikäisiä henkilöitä. Suomessa toimii 24 osakeyhtiömuotoista ammattikorkeakoulua (Turun ammattikorkeakoulu 2016).

Turun ammattikorkeakoulussa opiskelee 8850 opiskelijaa, joiden kampukset sijaitsevat kuudessa eri paikassa Varsinais-Suomen alueella.

Kyselyn toteuttamiseksi käytettiin ryväsotantaa, jonka perusjoukkona on Suomessa opiskelevat ammattikorkeakoulu-opiskelijat. Opiskelijoista karsittiin pois muut kuin Turun ammattikorkeakoulun opiskelijat, sekä näistä ne opiskelijat, jotka ovat aloittaneet opiskelunsa ennen vuotta 2014. Opinnäytetyön perusjoukkona toimii 111 ammattikorkeakouluopiskelijaa.

Ryväsotanta ja harkinnanvarainen otanta

Ryväsotannassa perusjoukko jaetaan toisensa poissulkeviin osajoukkoihin eli rypäisiin. Rypään tulisi olla ominaisuuksiltaan mahdollisimman samanlainen kuin perusjoukko (Holopainen & Pulkkinen 2013, 35). Opinnäytetyössä kyselyn vastaajiin valittiin lopuksi harkinnanvaraisella otannalla Varsinais-Suomen alueen ammattikorkeakouluja, ja näistä oppilaita, jotka ovat aloittaneet opintonsa vuosien 2014-2016 aikana.

4.3 Kyselylomakkeen laatiminen

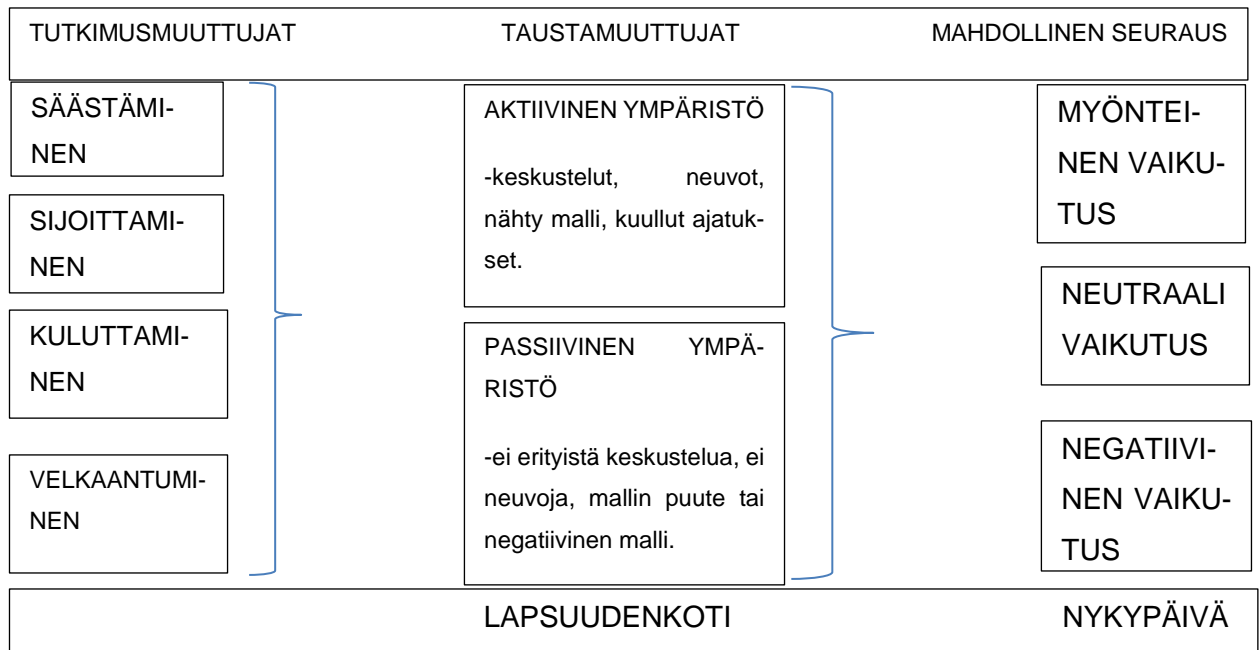
Kysely tehtiin määrämuotoisella lomakkeella. Kysymysten rakenteeksi valikoitui monivalintakysymys sekä avoin vastaus vaihtoehto. Sanamuodoiksi valittiin yksiselitteisiä ja kaikkien ymmärtämiä termejä. Ammattisanastoa ja vaikeaa termistöä pyrittiin välttämään. Aiheen arkaluonteisuudesta johtuen sekä ennakoivien vastausten välttämiseksi kysymyksiä on pyritty tekemään haluttujen teemojen lisäksi muista, yleisistä aiheista. Kaikkia kysymyksiä ei tarkoitettu analysoitavaksi, vaan varsinaiset johtopäätökset rajoittuvat alkuperäiseen tutkimusongelmaan.

Valmiilla vastausvaihtoehdolla pyritään helpottamaan vastaajien osallistumista kuhunkin kysymykseen. Vastaukset ovat myös yhdenmukaiset eikä niihin jää turhaa tulkinnanvaraakaan toisin kuin vapaamuotoisissa vastauksissa, joka mahdollistaa vastausten tulkinnan vastauksen täsmällisyyden mukaan. Vastausten luotettavuutta on pyritty parantamaan kontrollikysymyksillä.

Tutkimusmuuttujat ja taustamuuttujat

Ennen lomakkeen laatimista määriteltiin, että mitä tietoja halutaan kerätä. Tässä opinnäytetyössä taustamuuttujina toimivat tutkimusongelmaa koskevien teemojen kysymykset. Tutkimusmuuttujat olivat säästäminen, sijoittaminen ja velkaantuminen ja talouden hallinta, ja taustamuuttujina vastaajien lapsuudenkodin aikaisia asenteita ja toimintamalleja mittaavat kysymykset (KUVA 1; LIITE 1; LIITE 2). Kuva 1 (Alla).

Kuva 1 Taustamuuttujat ja tutkimusmuuttujat

Lomakkeen taustamuuttujina toimivat vastaajan lapsuusaikaan sijoittuvat väitteet perheen talouden hallinnasta. Väitteiden Kyllä/Ei-vastauksia verrataan toisiinsa eri tutkimusmuuttujien kohdalla, jolloin pyritään löytämään yhteys menneiden ja nykyisten toimintatapojen väliltä

Ennen kyselyn julkaisemista lomake testattiin ja sen ulkoasua ja kysymyksiä paranneltiin. Lomake testattiin myös vastaamalla kysymyksiin. Näin saatiin selville keskimääräinen aika, jonka lomakkeen täyttäminen veisi. Tämä voitiin myös ilmoittaa potentiaalisille vastaajille kyselylomakkeen johdannossa.

4.4 Kyselylomakkeen kysymykset

Ennen lomakkeen laatimista, opinnäytetyön tekijä määritteli tutkimusongelman, jonka jälkeen valittiin kysymykset, joilla saadaan vastauksia kyseiseen tutkimusongelmaan. Tutkimusongelmana on, voidaanko lapsuudenkodin aikaisilla kulutusasenteilla- ja käytös-malleilla selittää aikuisen täysi-ikäisen henkilön talousosaamista.

Yksittäiset kysymykset valittiin siten, että ne antavat riittävästi tietoa tutkimusongelman, eli sen voidaanko tämän päivän talousosaamista selittää lapsuudenkodin malleilla, selvittämiseen.

Jokainen kysymys kuuluu yhteen seuraavista tutkimusmuuttujista; Säästäminen, sijoittaminen, kuluttaminen ja velkaantuminen. Kyselyn taustamuuttujina toimivat lapsuudenkodissa vallinneet asenteet/konkreettiset toimintamallit, joihin liittyvien väittämien Kyllä/Ei-vastauksia tässä opinnäytetyössä verrataan keskenään ja rinnastetaan vastaajan antamiin vastauksiin nykypäivän toimintatavoista. Tarkoituksena on selvittää, millaisia korrelaatioita lapsuudenkodin ja nykypäivän toiminnan väliltä löytyy.

Edustavuus

Vastaajista 76,6 % (85) oli naisia ja 23,4 % (26) miehiä. Miehet olivat selkeästi aliedustettuina kyselyssä, vaikka vastaajiksi valittiin sekä mies- että naispainotteisia ryppäitä. Aliedustus saattaa kuitenkin selittyä sillä, että opinnäytetyön aihetta ei koettu puhuttelevaksi niiden opiskelijoiden keskuudessa, jotka opiskelivat muuta kuin liiketalous- painotteisia aloja.

Otokseen valituille henkilöille lähetettiin sähköpostilla linkki kyselyyn. Otos oli 384 Turun ammattikorkeakoulun opiskelijaa, jotka ovat aloittaneet opintonsa vuosien 2014-2016 aikana. Kyselyyn vastasi yhteensä 111 henkilöä, joista 99 suoritti jokaisen kysymyksen loppuun saakka.

Aineiston kuvaaminen

Aihealueiden kysymyksissä mitataan lapsuudenaikaisia asenteita, saatuja neuvoja sekä perheen käytäntöjä, joita verrataan kokemukseen ja käytäntöihin tänä päivänä. (LIITE 1)

- a) Lapsuudenkodin asennoitumista kuluttamiseen, säästämiseen, sijoittamiseen, velkaantumiseen, *asenneilmapiiriä*
- b) Lapsuudenkodin konkreettisia malleja, *tekemistä*
- c) Vastaajan nykypäivän *asenneilmapiiriä*
- d) Vastaajan nykypäivän konkreettisia toimintamalleja, *tekemistä*.

Kodin asenteita mittaavat kysymykset: (6)

Lapsuuden toimintatapoja mittaavat kysymykset: (9)

Omaan kokemukseen liittyvät kysymykset: (yhteenvetokysymykset) (4)

Oma asenne tänä päivänä: (5)

Omaa nykyhetken toimintaa mittaavat kysymykset (4)

Tilastojen graafinen kuvaaminen

Kysymysten vastaukset jaoteltiin vastausten mukaan prosentti-osuuksiksi (LIITE 2). Osuuksista tehtiin myös vastauskohtaiset pylväsdiagrammit, joka helpottaa tulkitsemaan muuttujien arvojen jakautumista.

Otantaan liittyvät virheet

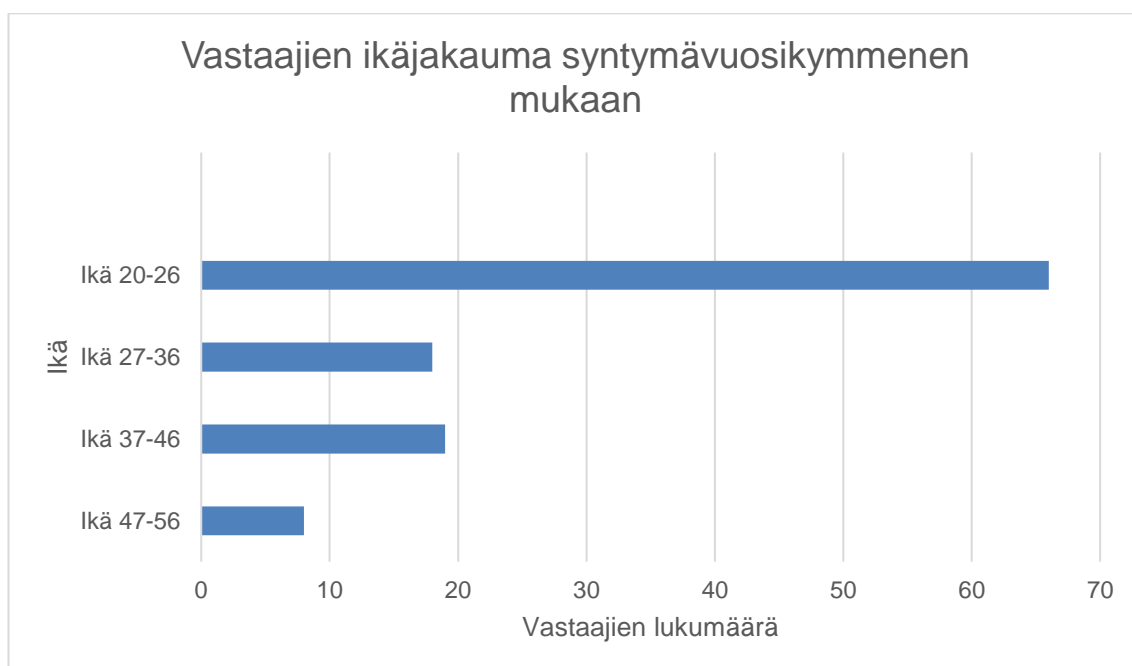
Otantaan liittyviä virheitä on mm. se, että otoksen peitto (coverage) ei ole riittävä, eli se ei kata koko perusjoukkoa sekä vastaamattomuudesta johtuvat virheet, annettujen ohjeiden noudattamattomuus, kysymysten asetteluun liittyvät virheet. (Holopainen & Pulkkinen 2013, 41.) Virheet em. asioissa saattavat aiheuttaa sen, että johtopäätökset eivät ole näiltä osin täysin luotettavia.

Tässä opinnäytetyössä tuloksen arviointiin liittyviä virheitä olivat esimerkiksi vastauslomakkeeseen liittyvät virheet, kuten usean vastausvaihtoehdon valitseminen mahdollista. Katoa aiheutti lisäksi vastaamattomuudesta johtuvat virheet. Mahdollisia vastaajasta johtuvia otantavirheitä voivat olla esimerkiksi tahallinen virheellisen tiedon antaminen.

5 TALOUSOSAAMINEN AIKUISENA

Vastaajat pääasiassa kaksikymppisiä

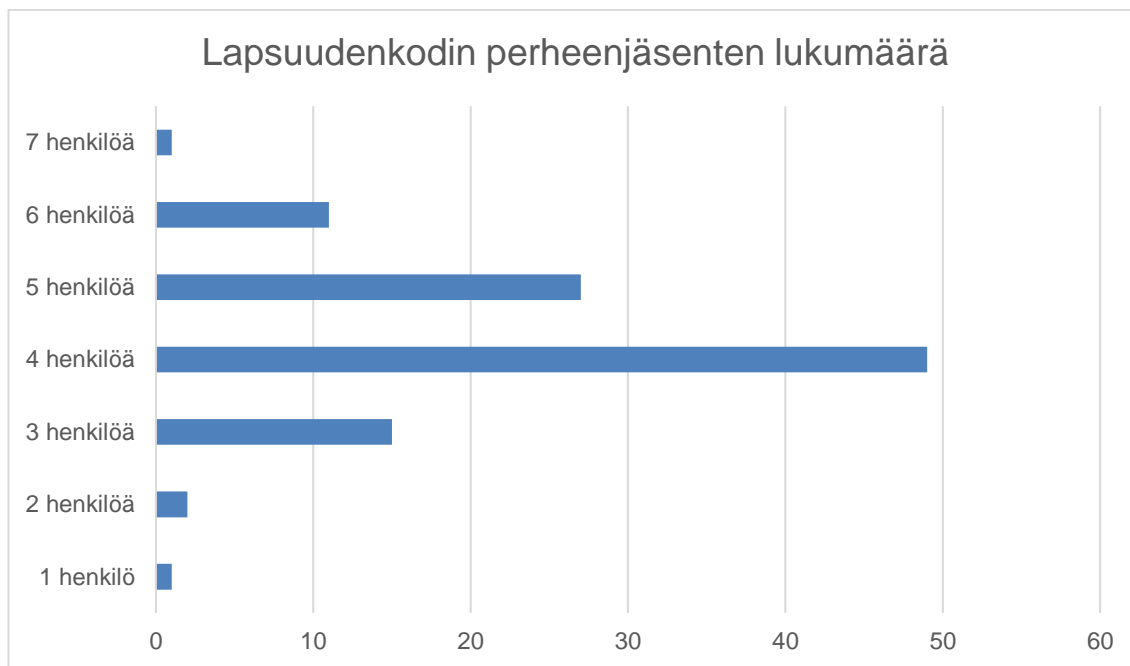
Vastaajien ikäjakauma vaihteli 20-vuotiaista 56-vuotiaisiin. 20-26-vuotiaiden, eli 1990-luvulla syntyneiden osuus oli suurin kaikista vastaajista, yli 60 vastaajaa. Muut ikäluokat käsittivät kukin alle 20 vastaajaa; 1970- ja 1980-luvulla syntyneitä vastaajia oli alle 20 kpl, a 1960-luvulla syntyneitä alle kymmenen (Kaavio 2).

Kaavio 2 Vastaajien ikäjakauma syntymävuosikymmenen mukaan

Neljän hengen perhe tyypillisin

Vastaajien lapsuudenkodin perheenjäsenten lukumäärä vaihteli 1-7 henkilöä. Suurin osa perheistä on käsittänyt neljä henkilöä. Toiseksi suosituin lukumäärä oli viisi-henkinen perhe. Yksi vastaaja oli ilmoittanut perheenjäsenten lukumääräksi yksi. Vastaus viittaisi siihen, että kysymys on ymmärretty väärin (Kaavio 3).

Kaavio 3 Lapsuudenkodin perheenjäsenten lukumäärä

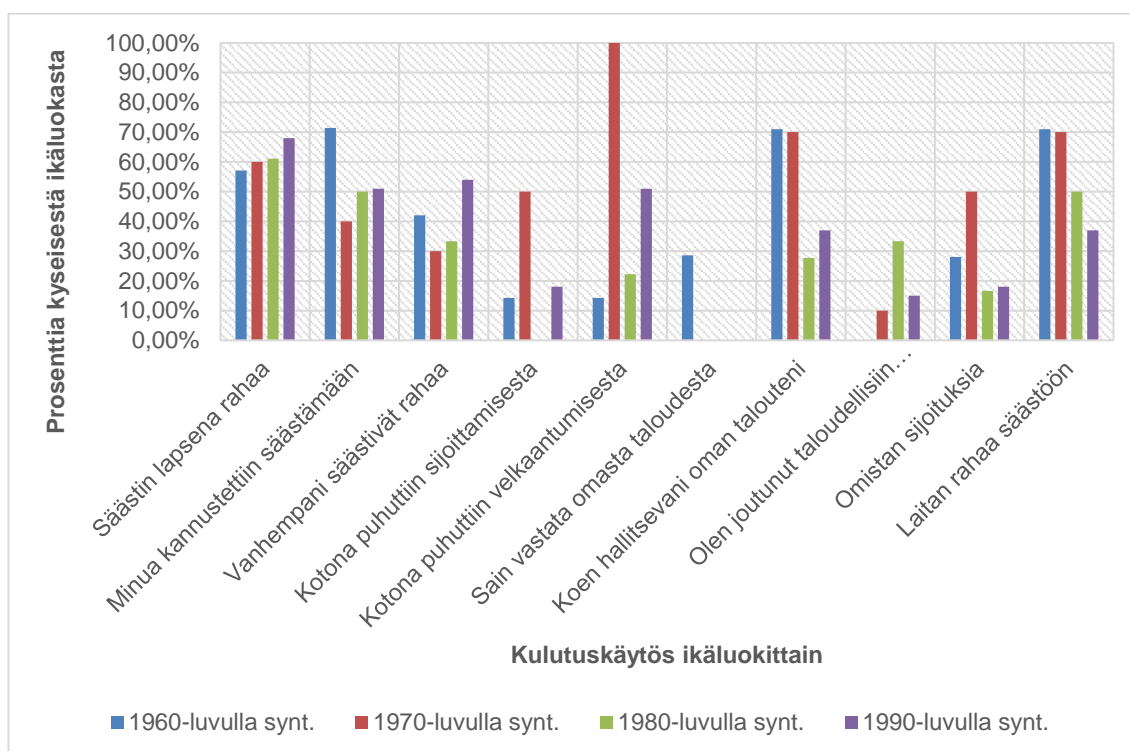
1960-luvulla syntyneet hallitsevat taloutensa

Kauttaaltaan parhaiten taloutensa hallitsee sekä 1960- että 1970- luvuilla syntyneet. Tässä osiossa vertailtiin vastaajien vastauksia syntymä vuosikymmenen mukaan. Tulokset esittävät, että 1960-1970- luvuilla syntyneistä jopa 70 % kokee hallitsevansa oman taloutensa hyvin. Vastaava prosentti myöhemmin, eli 1980-1990- luvulla syntyneillä oli alle 40 %. Tämä voi selittyä vanhemman väestön vakaammalla taloudella.

1960-luvulla syntyneistä 70 % ilmoitti, että heitä oli kannustettu lapsena säästämään. Vastaava prosentti jäi muiden ikäluokkien osalta korkeintaan 50 %.

Eri vuosikymmenten väliset erot selittyvät vanhemman väestön pidemmällä työurilla sekä vakaammalla taloudella kuin 1980- ja 1990- luvuilla syntyneet, jotka ovat vasta työuriansa alussa. Myös työllisyystilanne on muuttunut vuosikymmenten saatossa. Taloudellisiin vaikeuksiin joutuneita löytyi selkeästi eniten niiden joukosta, jotka ovat syntyneet 1980-luvulla (Kaavio 4).

Kaavio 4 Kulutuskäytös ikäluokittain

5.1 Vastausten analysointi

Tässä kappaleessa verrataan vastaajien lapsuudenkotia käsitteleviä vastauksia nykypäivän toimintatapoihin. Vastaajien vastaukset vaihtelevat *valitsijan, identiteetinrakentajan ja uhrin* kuluttaja-asemien välimaastossa. Vastauksissa on havaittavissa nuoren henkilön toivoa ja kiinnostusta parempaa talousosaamista kohtaan, mutta myös kohtalaisen hyvää uskoa omaan kykyyn hoitaa taloutta. Oma talousosaaminen siis koettiin pääosin hyväksi, mutta olosuhteet rajoittavat säästämis- ja sijoittamishaaveita jonkin verran.

5.2 Lapsuudenkodin säästämis keskusteluilla merkitystä vastaajan myöhempään talousosaamiseen

Tämän tutkimuksen valossa vaikuttaa siltä, että lapsuudenkodin säästämis keskusteluilla on ollut merkitystä henkilön käytännön toimintaan lapsuudessa, nykypäivän asenteeseen sekä nykypäivän toimintaan; Kyselyn vastaajien mukaan kummassakin vastausryhmässä selkeä enemmistö vastasi laittavansa tänä päivänä rahaa säästöön, ja kokevansa sen tärkeänä (Kaavio 5).

Vastaajat, joiden kotona on puhuttu säästämisestä, ovat suurimmaksi osaksi säästäneet lapsena rahaa (yli 70 %). Heistä rahaa laittaa säästöön edelleen (yli 60 %). Niistä vastaajista, joiden luona ei puhuttu säästämisestä, laittoi lapsena säästöön reilu puolet. Osuus on lähestulkoon sama niiden osalta, jotka laittavat rahaa säästöön myös nykypäivänä. Matalampi säästämisinto lapsena näyttää säilyvän lähes ennallaan myös aikuisena (Kaavio 5).

Selkeästi eniten merkitystä lapsuudenkodissa annetuilla säästämisneuvoilla on ollut nimenomaan lapsuudessa, jolloin neuvoja on noudatettu eniten (Kaavio 5).

Taloudellisiin vaikeuksiin on joutunut selkeästi suurempi osa niistä vastaajista, joiden kotona *ei oltu keskustelut* säästämisestä ollenkaan. Myös niiden joukosta toki löytyi vaikeuksiin joutuneita, joiden kotona säästämisestä oli puhuttu, mutta määrä oli vähäisempi (Kaavio 6).

Kummassakin ryhmässä säästäminen koettiin tärkeäksi, mutta suurempi osuus (87 %) löytyi niistä vastaajista, joiden luona keskusteltiin säästämisestä. Vastaava luku ylsi yli 70 % niiden osalta, joiden perheissä säästämisestä ei oltu puhuttu.

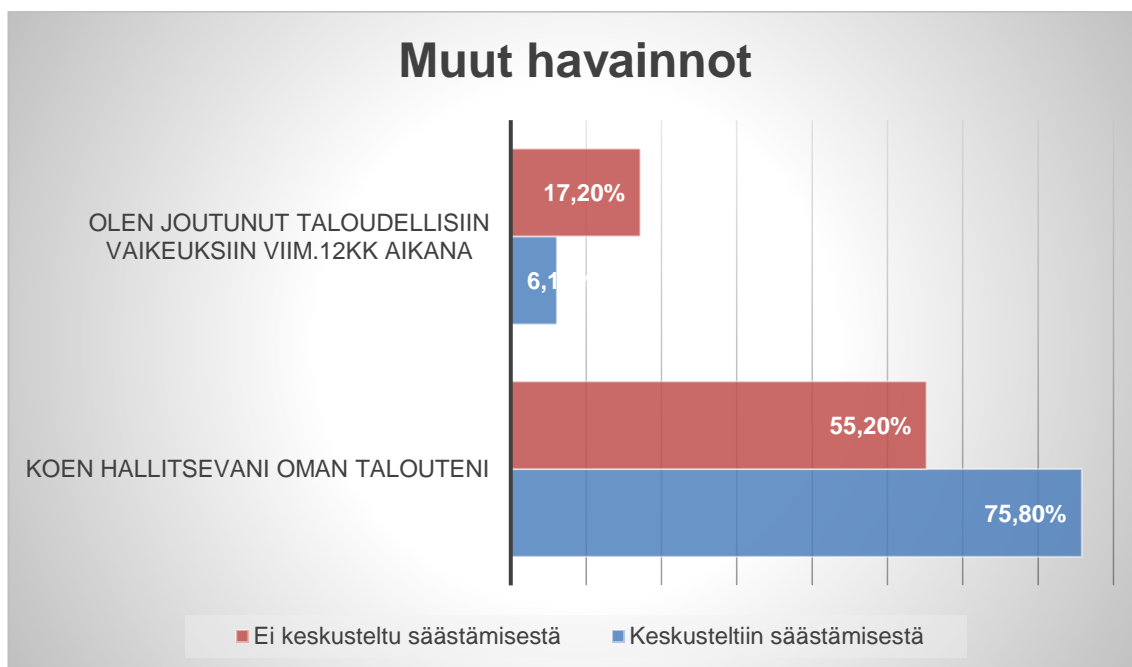
Suurin ero on havaittavissa siinä, miten vastaajat olivat laittaneet rahaa säästöön lapsena: Lapsena rahaa säästöön laittoi lähes 20 % useammin ne vastaajat, joiden perheessä säästämisestä oltiin keskusteltu.

Kaavio 5 Säästämis keskustelut ja säästäminen

Kaavio 6 Muut havainnot säästämisestä

5.3 Pelkkä puhe ei kannusta säästämään – vaikuttaa kuitenkin asenteisiin

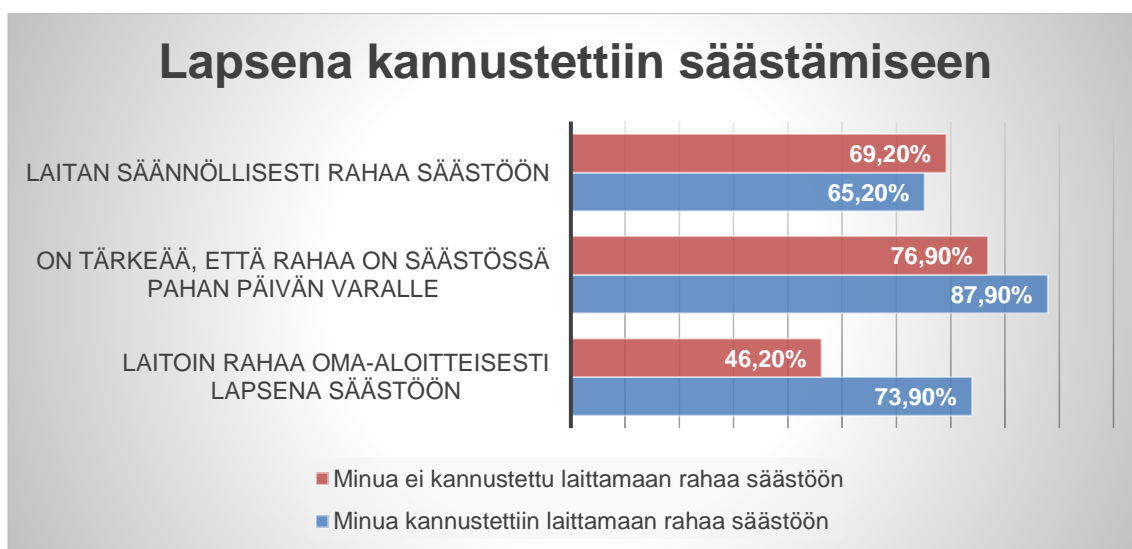
Kyselyn vastausten perusteella ei voida todeta, että sillä, onko vastaajaa kannustettu lapsuudessa laittamaan rahaa säästöön vai ei, olisi merkitystä nykypäivän säästämisintoon. Tämän kyselyn mukaan vaikuttaisi siltä, että lapsuudessa sillä on kuitenkin saattanut olla merkitystä.

Sillä, onko vastaajaa kannustettu laittamaan rahaa lapsena säästöön vaikuttaisi kyselyn mukaan olevan eniten asenteellista merkitystä. Ne vastaajat joiden lapsuudenkodissa on kannustettu laittamaan rahaa säästöön, ovat valtaosin vastanneet laittaneensa rahaa säästöön nimenomaan lapsena. Tämä viittaa siihen, että annettuja neuvoja on noudatettu kuuliaisesti lapsena. Vastaavasti ne vastaajat, joita ei oltu kannustettu säästämään, ovat laittaneet rahaa säästöön lapsena vähemmän (Kaavio 7).

Yllättävää on, että enemmistö niistä, jotka nykypäivänä laittavat rahaa säännöllisesti säästöön olivatkin niitä, jotka ovat vastanneet, että lapsuudenkodissa ei ole kannustettu laittamaan rahaa säästöön.

Suurin ero vastaajien kesken oli sen kysymyksen kohdalla, jossa kysyttiin, että onko vastaaja laittanut lapsena oma-aloitteisesti rahaa säästöön; Ne vastaajat joita oli kannustettu säästämään, olivat olleet lapsena huomattavasti (73,9 %) tarmokkaampia säästäjiä kuin ne, joita ei oltu kannustettu säästämään lapsena (46,2 %). Yllättävää siksi onkin, että juuri ne joita ei oltu kannustettu säästämään edustavat niukkaa enemmistöä niissä henkilöissä, jotka tänä päivänä laittavat rahaa säästöön.

Kaavio 7 Lapsena kannustettu säästämiseen

5.4 Säästämisesimerkki suojaa vaikeuksilta, mutta ei lisää säästämisintoa

Voidaan todeta, että kodin käytännön esimerkillä on ollut merkitystä yleiseen talousosaamiseen. Tämä ilmeni kysymyksessä, jossa selvitettiin, että onko vastaaja joutunut taloudellisiin vaikeuksiin viimeisen 12kk:n aikana. Jopa neljännes niistä vastaajista, jotka eivät ole saaneet säästämisen mallia lapsuudenkodissaan, vastasivat joutuneensa vaikeuksiin. Vastaava luku ”säästäjäperheiden” vastaajilla oli 4,3% (Kaavio 8).

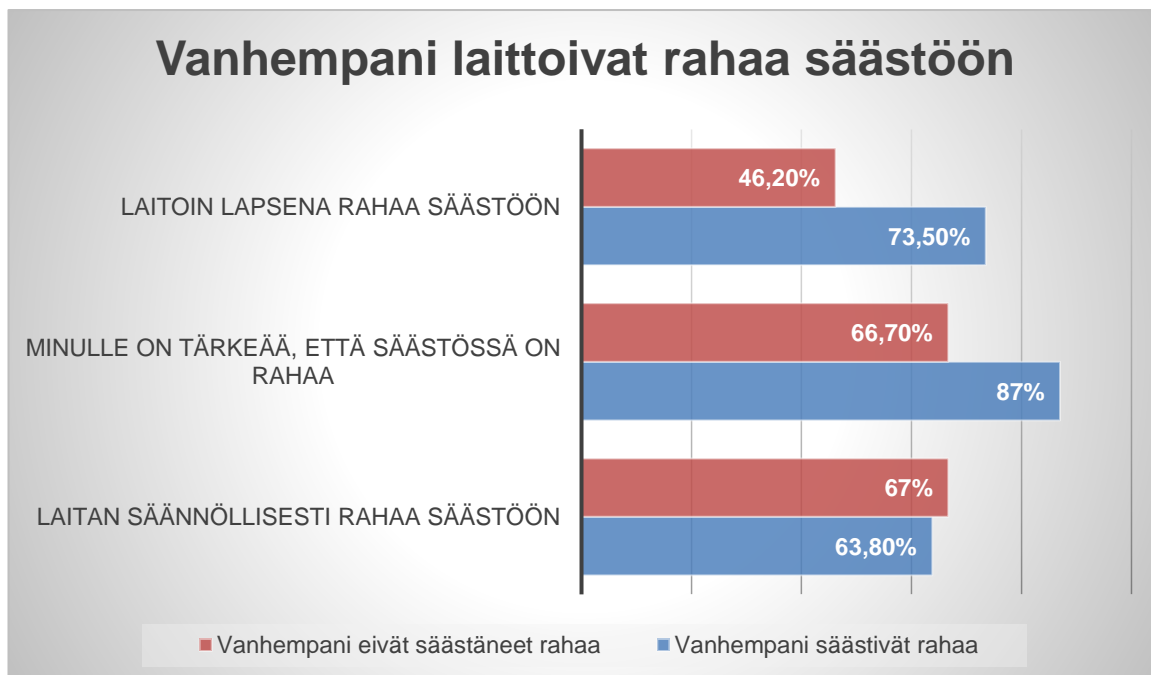
Esimerkillä on myös ollut vaikutusta vastaajan lapsuudenaikaiseen säästämisintoon. Rahaa on laitettu lapsena säästöön selkeästi enemmän niissä tapauksissa, joissa vanhemmat ovat antaneet säästämisen mallia.

Vastaajien nykypäivän asenteissa näkyy kahdenkymmenen prosenttiyksikön ero niiden välillä, joiden perheessä säästettiin; Suurin osa koki tänä päivänä tärkeäksi sen, että rahaa on säästöössä pahan päivän varalla.

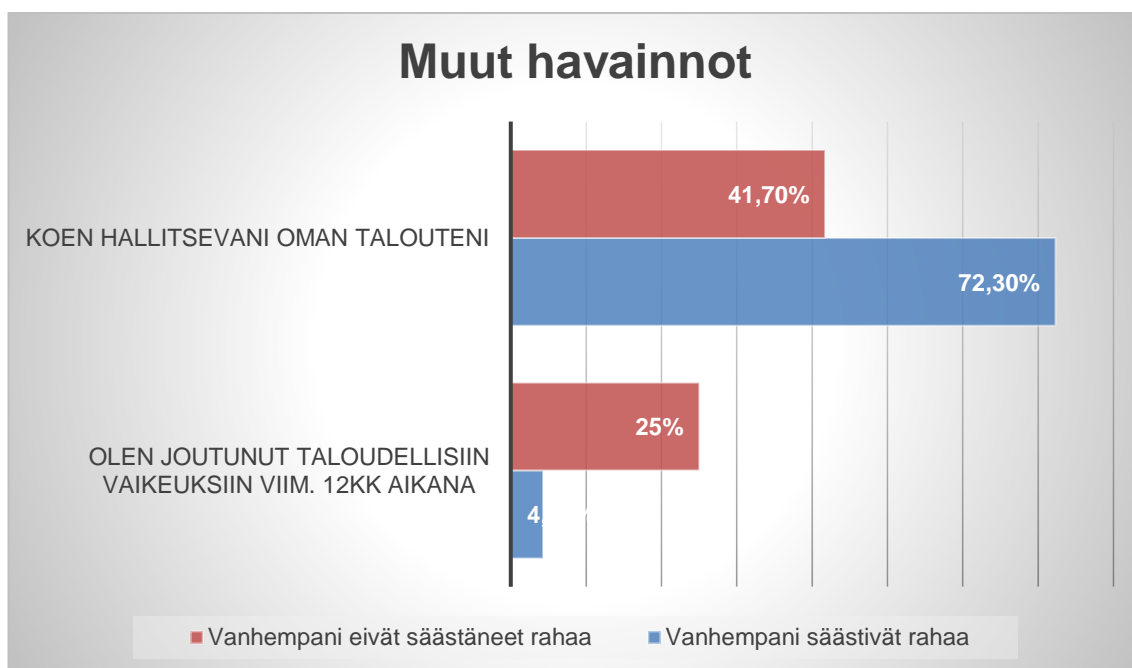
Kuitenkin ne vastaajat, joiden perheessä ei säästämisen mallia ollut, olivat itse hieman aktiivisempia säästäjiä tänä päivänä kuin ne, joiden perheestä säästämisen malli löytyi (Kaavio 9).

Kyselyn perusteella vaikuttaa siis siltä, että lapsuudenkodin käytännön mallilla on ollut merkitystä vastaajan myöhempään talousosaamiseen, etenkin riskeiltä suojaamiseen.

Kaavio 8 Vanhempien säästäminen

Kaavio 9 Muut havainnot vanhempien säästämisestä

5.5 Sijoitustieto lisää sijoitusintoa- ja kiinnostusta ja ehkäisee taloudellisilta vaikeuksilta

Sijoittamiseen liittyvässä osiossa verrattiin vastaajien kiinnostusta sijoittamiseen, sijoitustuotteiden omistamista sekä taloudellisiin vaikeuksiin joutumista niiden vastaajien kesken, joiden kotona on keskusteltu sijoittamisesta ja joiden kotona ei keskusteltu sijoittamisesta.

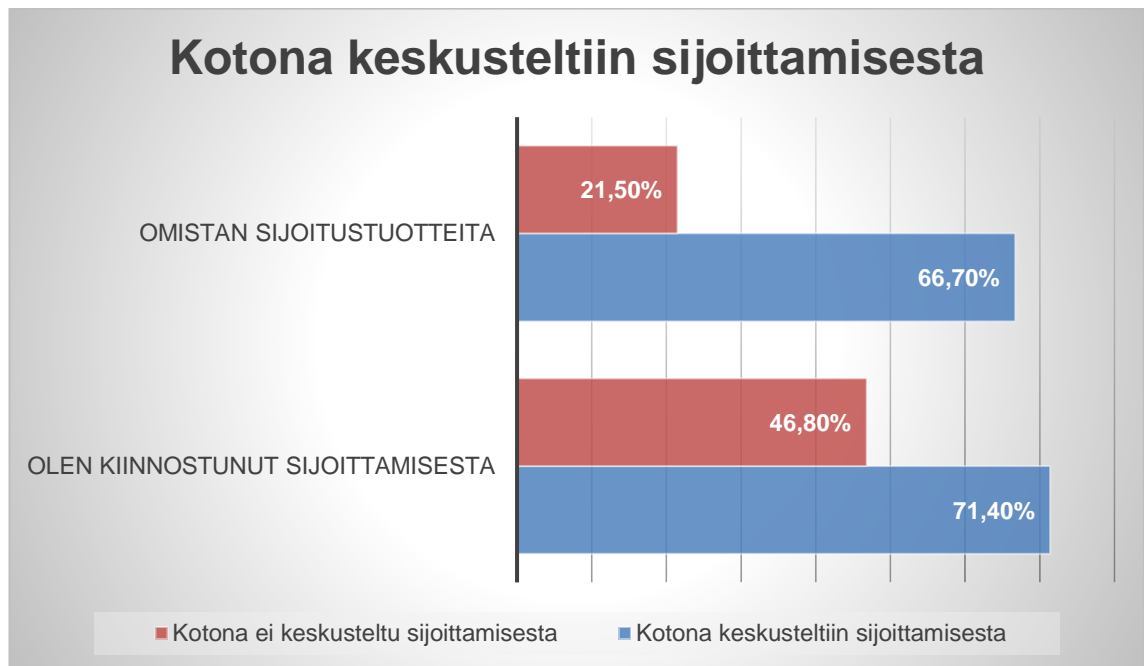
Vaikuttaisi siltä, että ne vastaajat, joiden kotona on keskusteltu sijoittamisesta, ovat selkeästi kiinnostuneempia sijoittamisesta, ja myös omistavat selkeästi useammin sijoitusinstrumentteja (Kaavio 10).

Sijoituskeskusteluilla näyttää olleen myös suojaava vaikutus muun talousosaamisen kannalta. Ne vastaajat, joiden kotona ei ole keskusteltu sijoittamisesta, olivat joutuneet verrokki-vastaajiaan useammin taloudellisiin vaikeuksiin (Kaavio 11).

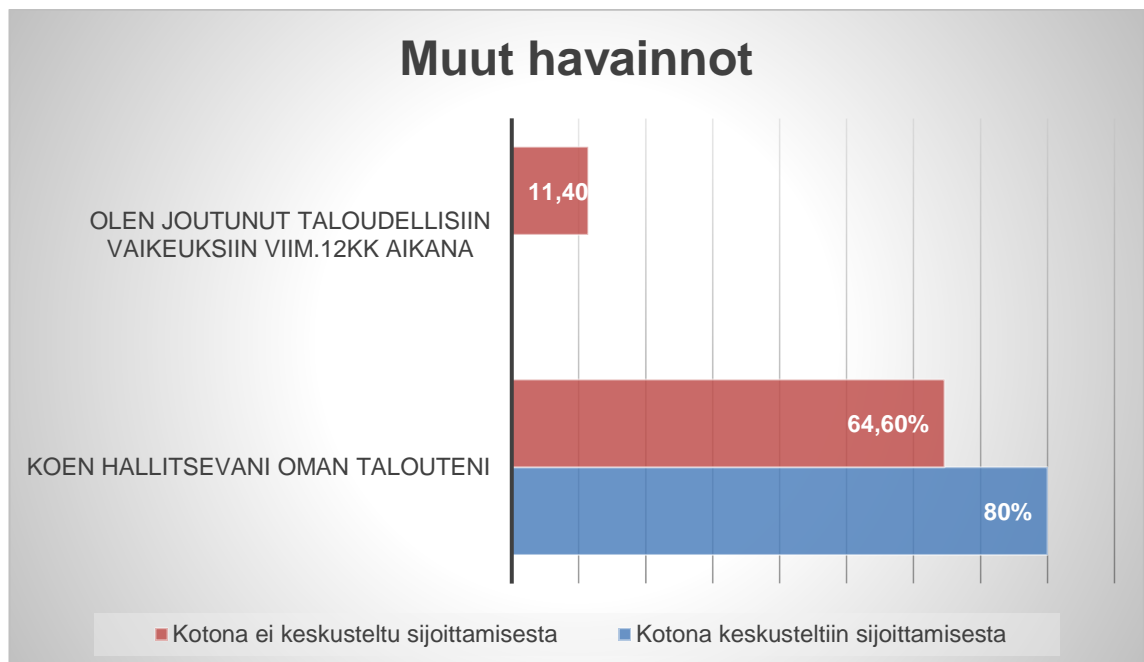
Kyselyn mukaan myös ne vastaajat, jotka saivat konkreettista tietoa sijoittamisesta lapsuudenkodissaan, laittoivat enemmän rahaa säästöön kuin ne jotka eivät olleet saaneet konkreettista tietoa. He edustivat selkeää enemmistöä myös niiden vastaajien keskuudessa, jotka tänä päivänä omistavat sijoitusinstrumentteja. Taloudellisiin vaikeuksiin viimeisen 12 kk:n aikana oli joutunut 10 % niistä vastaajista, jotka eivät olleet saaneet konkreettista tietoa sijoittamisesta lapsuudenkodissaan. Vastaava luku oli 0 % niiden vastaajien osalta, jotka olivat saaneet konkreettista opetusta sijoitusmenetelmistä (Kaavio 12).

Kyselyn johtopäätöksissä ei voida ottaa kantaa siihen, mitkä mahdolliset muut tekijät vaikuttavat sijoitusintoon ja sijoitustuotteiden omistamiseen, vaan tämän selvittäminen vaatisi kattavampia tutkimuksia.

Kaavio 10 Keskusteltiin kotona sijoittamisesta

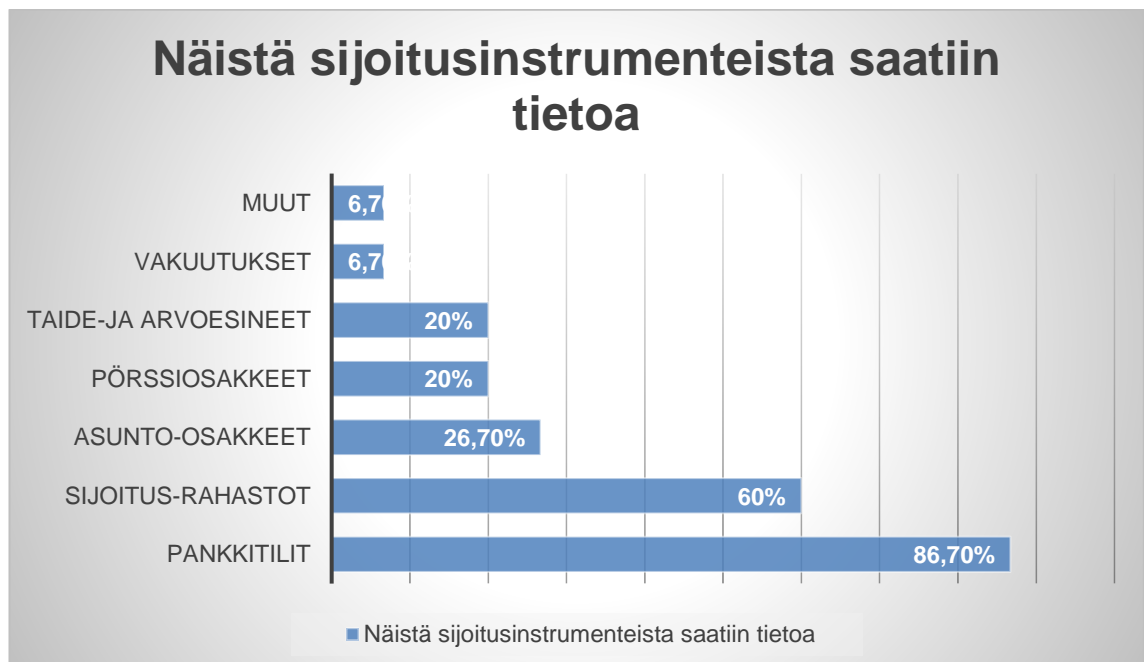
Kaavio 11 Muut havainnot sijoittamisesta

Kaavio 12 Sain konkreettista tietoa sijoittamisesta

Kaavio 13 Näistä sijoitusinstrumenteista saatiin tietoa.

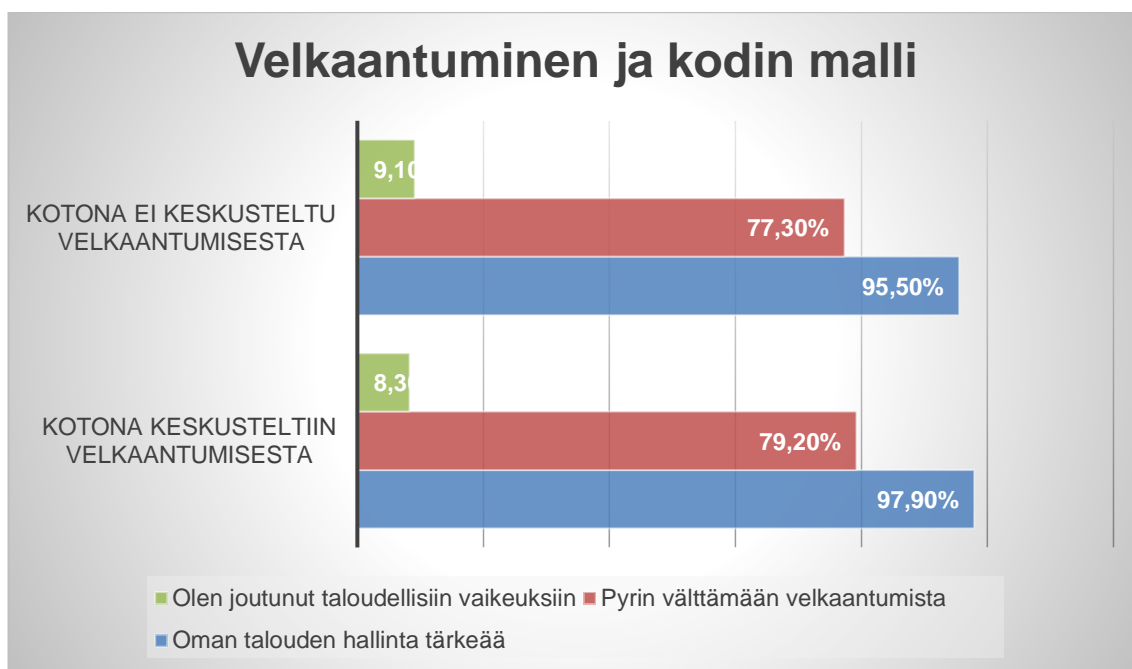

5.6 Velkaantumiskeskustelut eivät vähennä taloudellisten vaikeuksien riskiä

Velkaantumiseen liittyvässä osiossa kartoitettiin sitä, onko lapsuudenkodissa käydyillä keskusteluilla velkaantumisesta ollut merkitystä myöhempään asenteeseen velkaantumisesta, oman talouden hallintaa kohtaan sekä taloudellisiin vaikeuksiin ajautumisella.

Vastaukset osoittavat, että sillä, onko velkaantumisesta keskusteltu vai ei, ei ole juuri-kaan ollut merkitystä yllä kuvatuissa tilanteissa. Kummankin vastaajaryhmän joukossa oli lähes samat määrät niitä vastaajia, jotka ovat joutuneet taloudellisiin vaikeuksiin (9,1 % ja 8,3%) Myös oman talouden hallinta koettiin lähes yhtä tärkeäksi kummassakin vastaajaryhmässä (Kaavio 14).

Kaavio 14 Velkaantuminen ja kodin malli

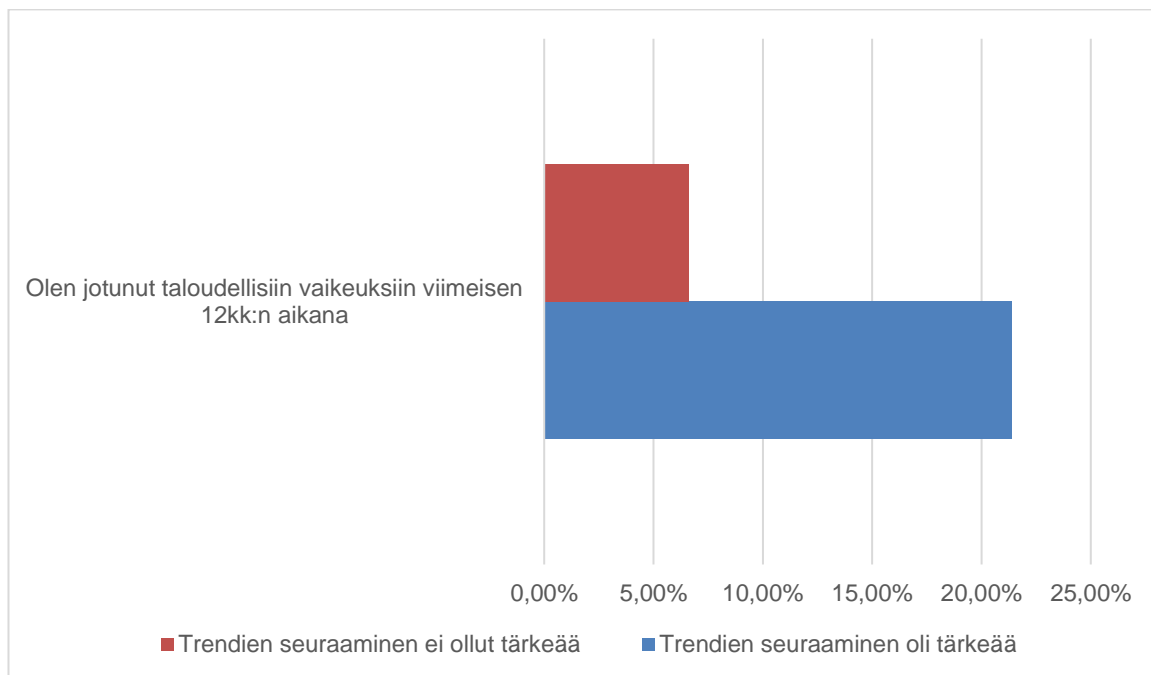

Lapsuudenkodin trenditietoisuus sisältää riskin talouden hallinnan menetyksestä aikuisiällä

Suurimmalla osalla vastaajista hankintoja tehtiin tarpeen mukaan (75%), eikä uudella teknologialla tuntunut olevan suurta merkitystä. Vain alle 20% ilmoitti, että trendien seuraaminen oli tärkeää.

Vastauksista ilmenee, että 21,4 % heistä, joiden kotona uusimpien trendien seuraaminen on koettu tärkeäksi, ilmoitti joutuneensa taloudellisiin vaikeuksiin viimeisen 12kk:n aikana. Vastaava luku niillä, joiden lapsuudenkodissa trendit eivät olleet tärkeitä, oli 6,6 % vastanneista (Kaavio 15).

Kaavio 15 Trendien seuraaminen

Vastuu omista hankinnoista ei lisää merkittävästi sijoitus- tai säästämisintoa, mutta ehkäisee hieman taloudellisiin vaikeuksiin joutumista

Väitteissä "Laitan säännöllisesti rahaa säästöön" sekä "Minulle on tärkeää hallita oma talouteni" oli havaittavissa, että sillä onko lapsuudenkodissa saanut kantaa vastuuta omista menoista vai ei, ei ole juurikaan merkitystä (Kaavio 16).

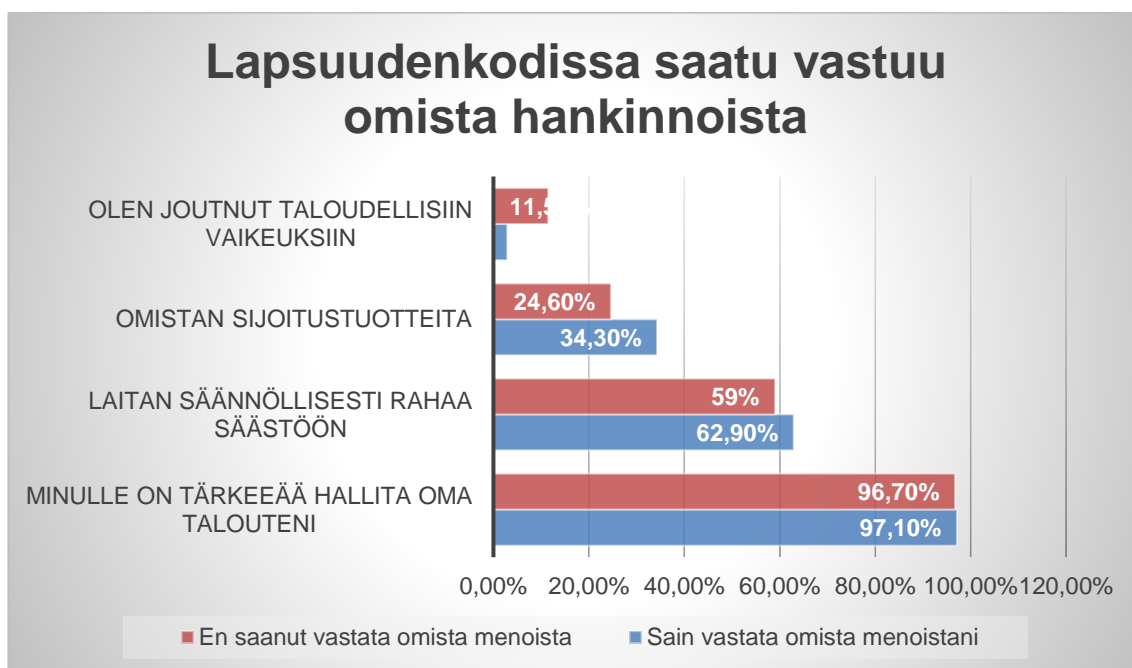
Sen sijaan 11% niiden vastaajien joukosta, jotka eivät ole saaneet vastuuta omista menoistaan, oli joutunut taloudellisiin vaikeuksiin viimeisen 12kk:n aikana. Vastaava luku niillä, jotka vastuuta olivat saaneet, oli 0 % (Kaavio 16).

Vastuu omista menoista näyttää myös aiheuttaneen sen, että sijoittamisintoa on noin kymmenyksen osalta enemmän verrattuna niihin vastaajiin, jotka eivät vastuuta ole saaneet (Kaavio 16).

Kysymyksessä "laitatko rahaa säännöllisesti säästöön?" olivat vastaajien vastaukset lähes yhdenvertaisia (Kaavio 16).

Kaavio 16 Vastuu omista hankinnoista

5.7 Teorioiden soveltaminen opinnäytetyön tuloksiin

Müllerin ja Weberin tutkimuksen mukaan oma arvio taloudellisesta osaamisesta korreloi positiivisesti ja vahvasti objektiivisesti mitattujen taloustaitojen kanssa.

Tätä teoriaa testattiin vertaamalla vastaajien vastauksia kysymyksessä *Koen tänä päivänä hallitsevani oman talouteni Hyvin/Huonosti*. Verrataan vastauksia seuraaviin väittämiin:

- Oletko joutunut taloudellisiin vaikeuksiin viimeisen 12kk:n aikana?

Tutkimuksen (Agnewin ja Szykmanin 2005, 69) mukaan niillä jotka tarvitsisivat eniten opastusta talousosaamiseen, on heikoin käsitys omista kyvyistään talouden hallinnassa.

Teoriaa testataan vertaamalla vastaajien vastauksia kysymyksissä *Oletko velkaantunut viimeisen 12kk:n aikana?* Vastaajien Kyllä/Ei-vastauksia verrataan alla oleviin väittämiin:

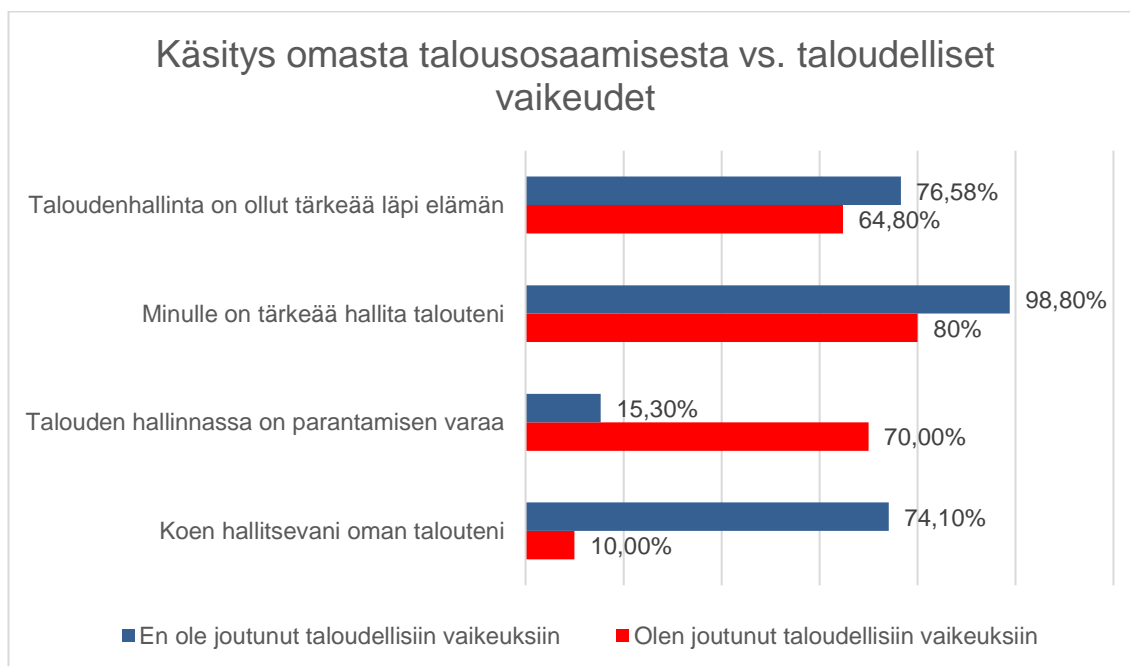
- Minulle on tärkeää hallita oma talouteni.
- Minulle on aina ollut tärkeätä, että hallitsen oman talouteni.
- Koetko, että talouden hallinnassa on tällä hetkellä parantamisen varaa?

5.8 Johtopäätökset teorioiden soveltamisesta

Tämän opinnäytetyö ei tue teoriaa siitä, että huonoiten taloutensa *hallitseva* vastaaja myös *tuntisi* oman tilanteensa huonoiten. Kaikki ne kyselyyn vastanneet vastaajat, jotka ilmoittivat joutuneensa taloudellisiin vaikeuksiin, myös ilmoittivat oman talouden hallinnassa olevan parantamisen varaa (Kaavio 17).

Vaikuttaa siltä, että tässä opinnäytetyössä toteutuu ennemminkin Müller & Weberin tutkimus, jonka mukaan myönteinen näkemys omasta talousosaamisesta korreloi todellisen talousosaamisen kanssa. Myönteistä näkemystä omasta talousosaamisesta puolestaan lisää lapsuuden kotoa saatu tietämys, ohjeet ja käytännön mallit parantavat talousosaamista (Kaavio 17).

Kaavio 17 Käsitys omasta talousosaamisesta vs. taloudelliset vaikeudet

6 YHTEENVETO

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten lapsuudenkodin asenteet ja toimintatavat vaikuttavat talousosaamiseen aikuisena. Ensin selvitettiin, että ovatko vastaajat saaneet tietoa ja konkreettista esimerkkiä tai opastusta talousasioissa lapsena. Tämän jälkeen selvitettiin, että miten se on vaikuttanut talousosaamiseen myöhemmin. Selvitys tehtiin vertailemalla kyllä- ja ei-vastauksen antaneiden tuloksia keskenään ja vertaamalla näitä vastaajien ilmoittamiin valintoihin tänä päivänä.

Tutkimuksesta kävi ilmi, että niin lapsuudenkodin tarjoamilla asenteilla kuin konkreettisilla neuvoilla on ollut ainakin jossain määrin merkitystä myöhempään talousosaamiseen. Tutkimuksessa merkitykset ilmenivät pääasiassa joko aktivoivana tai ehkäisevänä toimintana. Sijoittamisosaaminen on aktivoinut myöhempään sijoitusintoon ja kiinnostukseen, sekä selkeästi ehkäissyt taloudellisiin vaikeuksiin joutumiselta. Sen selvittämiseksi, että onko varhaisella sijoitusopetuksella yksistään yhteyttä paremman talousosaamisen kanssa, vaatisi lisätutkimuksia, sillä päätökseen alkaa sijoittamaan vaikuttaa *kiinnostuksen* lisäksi *mahdollisuus* eli käytettävissä olevat varat.

Säästämistä koskevat tulokset osoittivat sen, että lapsuudessa saatu positiivinen malli vaikuttaa nykypäivän asenteeseen ja tahtotilaan, mutta säästäminen ei automaattisesti toteudu käytännön tasolla. Puolestaan ne vastaajat, joiden vanhemmat eivät olleet laittaneet rahaa säästöön olivat itseasiassa tänä päivänä hieman aktiivisempia säästäjiä kuin mallia saaneet. Säästämisen mallia saaneet puolestaan pitivät säästämistä selkeästi enemmän arvossa kuin ne, jotka eivät mallia saaneet. Vastaajat myös kokivat hallitsevansa taloutensa yhä paremmin, mitä enemmän he ovat saaneet tietoa tai mallia säästämisestä. Merkittävin havainto oli se, että taloudellisiin vaikeuksiin oli joutunut jopa kuu-sinkertainen määrä vastaajia, jotka eivät olleet säästämisen mallia saaneet.

Velkaantumista koskevat kysymykset osoittivat, että sillä, onko velkaantumisesta kotona keskusteltu, ei ole erityistä merkitystä myöhemmin. Velkaantumiskeskusteluilla ei siis vaikuttanut olevan ehkäisevää merkitystä. Tutkimuskysymysten yleisluonteisuudesta johtuen tutkimuksesta ei käy ilmi, että *minkälaisia* keskusteluita velkaantumisesta kodeissa on käyty. Selkeiden johtopäätösten saamiseksi aiheutta tulisikin tutkia lisää juuri keskusteluiden sisällön näkökulmasta.

Tutkimuskysymykset valittiin aihealueen arkaluonteisuudesta johtuen melko yleispäteviksi, joka kostautui vastausten analysointivaiheessa. Kysymykset esimerkiksi jättivät vastaajille tulkinnan varaa, joten täysin aukottomia päätelmiä vastauksista ei voitu tehdä. Vastaajat vastasivat kysymyksiin melko avoimesti, joten kysymykset olisivat voineet olla yksityiskohtaisempia, jolloin myös tuloksista oltaisiin saatu tarkempia. Tuloksissa on kuitenkin havaittavissa selkeitä yhtäläisyyksiä eräissä aikaisemmin tehdyissä tutkimuksissa esitettyjen teorioiden kanssa. Vastauksista käy myös selkeästi ilmi, että tietoisuuden lisäämisellä, keskustelulla sekä esimerkillä on vähintäänkin ennaltaehkäisevä vaikutus, mutta aktiiviseen toimintaan, kuten sijoittamiseen tai säästämiseen vaaditaan myös ilmeisesti muita kimmokkeita.

LÄHTEET

Autio M. 2006 Kuluttajuuden rakentuminen nuorten kertomuksissa. Helsinki: Hakapaino.

Hakola, M. 2013. Kuluttaja päiväkodissa - Lelut, leikit ja lasten kulutuspuhe. Maisterin tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto, taloustieteen laitos. Saatavilla myös <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/38920/Maisterin%20ut-kielma%20Marjo%20Hakola.pdf?sequence=1>.

Holopainen, M., Pulkkinen P. 2013. Tilastolliset menetelmät. Helsinki: Sanomapro

Heinonen V., Raijas A., Hyvönen K., Leskinen J., Litmala M., Pantzar M., Römer-Paakkannen T., Timonen P. 2005 Kuluttajaekonomia kotitalous ja kulutus. Helsinki: WSOY.

Helsingin Sanomat 2017. Raha. Viitattu 1.1.2017 www.hs.fi/raha/.

Kotitalouslehti 2016. Kun muuttokuormasta puuttuvat itsenäisen arjen taidot. Viitattu 10.12.2015 <http://www.kotitalouslehti.fi/artikkelit/kun-muuttokuormasta-puuttuvat-itse-naisen-arjen-taidot/>.

Kulutustutkimus.Nyt 2012. Nuorten näkemyksiä taloudellisesta osaamisesta. Viitattu 1.1.2017 http://www.kulutustutkimus.net/nyt/wp-content/uploads/2013/01/3_Luukkanen-Raijas.pdf.

Opetus ja kulttuuriministeriö 2016. Ammattikorkeakoulut. Viitattu 18.7.2016 <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/ammattikorkeakoulut/?lang=fi>.

Minna Ruckenstein. 2013 Lapsuus ja Talous. Tallinna: Gaudeamus.

Saarinen H. 2001 Nuoruus ja hulluus, vanhuus ja viisaus? Tutkius nuorten kulutuskäyttäytymisestä ja velkaantumisesta. Saarijärvi: Gummerus.

Suomen Asiakastieto. Viitattu 17.10.2015 <http://www.asiakastieto.fi/web/fi/etusivu>.

Takuu Säätiö 2016. Tietoa ja ratkaisuja. Viitattu 31.12.2016 www.takuusäätiö.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/maksuhairiomerkinna/maksuhairiomerkinna-seuraukset.

Taloudessa: OP:n kuluttajaekonomisti Maarit Lindströmin haastattelu

Tilastokeskus 2016. Viitattu 9.3.2017. http://www.stat.fi/artikkelit/2013/art_2013-12-09_012.html?s=0

Tilastokeskus 2014. Nuorten itsenäistyminen edellyttää talousosaamista. Viitattu 1.1.2017 http://www.stat.fi/artikkelit/2013/art_2013-12-09_012.html?s=3.

Tilastokeskus 2004. Erilaisia kulutusuria Suomessa. Helsinki: Edita.

Turun ammattikorkeakoulu 2016. Esittely. Viitattu 31.12.2016 <http://www.turkuamk.fi/fi/turun-amk/tutu/esittely/>.

LIITTEET

LIITE 1 TUTKIMUSKYSYMYKSET TEEMOITTAIN

Lapsuudenkodin asenteita mittaavat kysymykset: (6)	Lapsuuden toimintatapoja mittaavat kysymykset: (9)
8. Lapsuudenkodissani pidettiin tärkeänä seurata trendejä esimerkiksi hankkimalla uusinta teknologiaa (viihde-elektroniikka, pelit tms.)	7. Saitko vastata lapsuudenkodissasi omista menoistasi? (Esim. Puhelinlasku, harrastukset, vaatteet)
11. Valitse vaihtoehto, jonka väite kuvaa parhaiten lapsuudenkodissasi ollutta suhtautumista säästämiseen:	9. Sain lapsuudenkodissani säännöllisesti jotain seuraavista; Kuukausiraha, viikkoraha ym.?
a) Säästämistä ei keskusteltu b) Säästämistä pidettiin tärkeänä asiana ja siitä keskusteltiin. c) Säästämiseen kannustettiin d) Säästämiseen ei kannustettu	10. Sain lapsuudenkodissani rahaa tekemällä töitä.
13. Minua kannustettiin lapsuudenkodissani laittamaan rahaa säästöön	12. Mikäli sain tai tienasin lapsuudenkodissani rahaa, laitoin sitä oma-aloitteisesti säästöön.
16. Lapsuudenkodissani keskusteltiin sijoittamiseen liittyvistä asioista.	14. Oliko käytössäsi pankkikortti?
19. Keskusteltiin lapsuudenkodissasi velkaantumisesta?	15. Valitse seuraavista väittämistä se vaihtoehto, joka kuvaa tilannettasi parhaiten: a) Tiedossani on, että vanhempani säästivät rahaa b) En ole varma, säästivätkö vanhempani rahaa mutta uskon niin. C) En ole varma, säästivätkö vanhempani rahaa, mutta en usko. d) Tiedossani on, että vanhempani eivät säästäneet rahaa.
20. Lapsuudenkodissani pidettiin tärkeänä ymmärtää talouden hallinnan merkitys?	17. Sain lapsuudenkodissani konkreettista tietoa sijoittamisesta.
	18. KTS; Edellinen kysymys, tarkenna mistä sijoitusinstrumenteista sait tietoa?

	21. Sain konkreettista opetusta talouden hallintaan esimerkiksi vastaamalla omista menoistani itse hankkimillani rahoilla? + kysymys nro. 22 mittaa, miten vastaaja on kokenut saamansa opetuksen.
Omaa nykypäivän asennetta mittaavat kysymykset (5)	Omaa nykyhetken toimintaa mittaavat kysymykset (4)
26. Minulle on tärkeää, että hallitsen oman talouteni	25. Oletko joutunut vaikeuksiin taloudellisen tilanteesi vuoksi viimeisen 12kk aikana?
27. En pidä oman talouden hallintaa tärkeänä	29. Omistan sijoitustuotteita, esim osakkeita ym.
28. Olen kiinnostunut sijoittamisesta (tilisäästäminen ym.)	31. Laitan säännöllisesti rahaa säästöön pahan päivän varalle.
32. Minulle on tärkeää, että säästössä on aina rahaa pahan päivän varalle.	30. Sijoittaminen ei kiinnosta minua, enkä ole perehtynyt aiheeseen viim. 12kk aikana. (tarkastuskysymys)
33. Pysin viimeiseen saakka välttämään velkaantumista.	

LIITE 2 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA VASTAUKSET

Miten lapsuudenkodin kulutusmallit vaikuttavat talouden hallintaan aikuisena?

1. Number of participants: 100 Syntymävuosi *

[View all 65 previous answers](#)

1976 1993 1996 1976 1981 1991 1996 1996 1995 1990 1972 1991 1992 1979 1993 1977 1995
1988 1990 1969 1996 1994 1971 1991 1977 1993 1984 1993 1987 1965 1978 1995 1982 1992
1991

2. Number of participants: 100

79 (79.0%): Nainen

21 (21.0%): Mies

Sukupuoli *

Mies: 21.00%

Nainen: 79.00%

3. Number of participants: 87 Vuosi, jolloin muutit omaan talouteen:

[View all 52 previous answers](#)

2012 2005 1992 1997 1993 1984 2012 2016 1994 2001 2010 2016 2010 2011 2012 2000 2011
1995 2015 2008 2012 1989 2012 1992 2010 96 2013 2005 2013 2010 1997 2015 2000 2013
2009

4. Number of participants: 100 Lapsuudenkodin perheenjäsenten lukumäärä:

[View all 65 previous answers](#)

4 4 4 1 4 4 4 6 4 4 3 3 3 4 5 6 4 6 4 4 5 4 4 4 4 4 5 4 4 4 4 5 4 4 6

5. Number of participants: 99

58 (58.6%): Myönteisiä

19 (19.2%): Negatiivisia

19 (19.2%): Ei minkäänlaisia

7 (7.1%): En osaa sanoa

2 (2.0%): Other

Answer(s) from the additional field:

- rahaa oli niukasti mutta se riitti - tiukkaa oli kotona

Millaisia mielikuvia lapsuutesi rahankäyttöön liittyy?

Myönteisiä

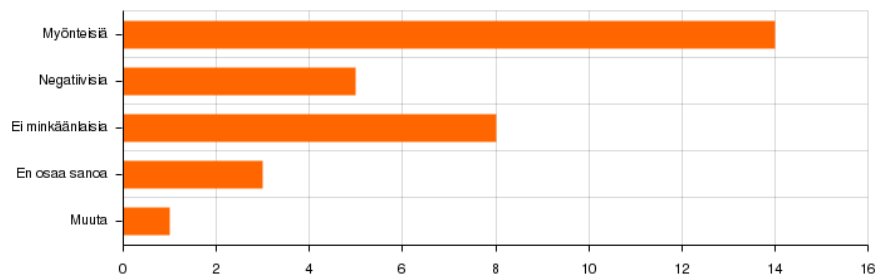
Negatiivisia

Ei minkäänlaisia

En osaa sanoa

Other

0 10 20 30 40 50 60

6. Number of participants: 100

27 (27.0%): Hankintoja tehtiin tarpeen mukaan, hankintojen hinnoista ei keskusteltu

41 (41.0%): Hankintoja tehtiin suunnitelmallisesti ja harkiten, hankintojen hinnoista keskusteltiin

34 (34.0%): Vaihtelevasti, joskus hankintoja tehtiin enemmän, joskus vähemmän

3 (3.0%): En osaa sanoa

2 (2.0%): Other

Answer(s) from the additional field:

- Äiti ja isä pitivät tarkkaa talouskirjanpitoa - Välttämättömät hankinnat tehtiin ylimääräiseksi rahaa kulutettu

Miten kuvaillet lapsuudenkodin kulutuskäyttäytymistä?

Hankintoja tehtiin tarpeen mukaan, hankintojen hin...

Hankintoja tehtiin suunnitelmallisesti ja harkiten...

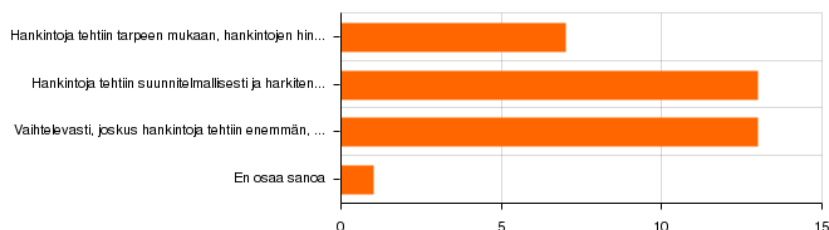
Vaihtelevasti, joskus hankintoja tehtiin enemmän, ...

En osaa sanoa

Other

0 10 20 30 40 50

7. Number of participants: 99

35 (35.4%): Kyllä

61 (61.6%): En

9 (9.1%): Other

Answer(s) from the additional field:

- Osasta menoista - Viikkorahoilla maksoi puhelinlaskuni, muista menoista huolehtivat vanhempani - n. 16 ikävuodesta alkaen - Olen 15-vuotiaasta asti tiennanut omat rahani harrastuksiini. Sain joskus taloudellista tukea vanhemmiltani. - osittain - Sain viikkorahaa mm. vaatteisiin, elokuviin, kahvilassa käynteihin, mutta vanhemmat maksoivat harrastukset ja puhelinlaskun. - vanhemmilla ei ollut varaa rahoittaa lasten ylimääräisiä menoja, oli pakko rahoittaa ja huolehtia itse. - Vaatteet maksoin vanhempana itse, puhelinlaskut, harrastukset ym. maksoivat vanhemmat - maksettiin puolestani

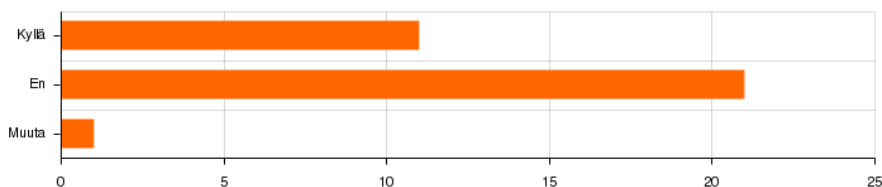
Saitko vastata lapsuudenkodissasi omista menoistasi? (esim. puhelinlasku, harrastukset, vaatteet tms.)

Kyllä

En

Other

0 10 20 30 40 50 60 70

8.

Number of participants: 100

19 (19.0%): Kyllä

76 (76.0%): Ei

5 (5.0%): En osaa sanoa

4 (4.0%): Other

Answer(s) from the additional field:

- Kohtuuden rajoissa, ei uusinta ja kalleinta mutta toimintakykyiset laitteet - Ei hankittu mitään ylimääräistä - joskus - Viihde-elektroniikkaa päiviteltiin

Lapsuudenkodissani pidettiin tärkeänä seurata trendejä esimerkiksi hankkimalla uusinta teknologiaa (esim. puhelimet, pelit, viihde-elektroniikka tms.)

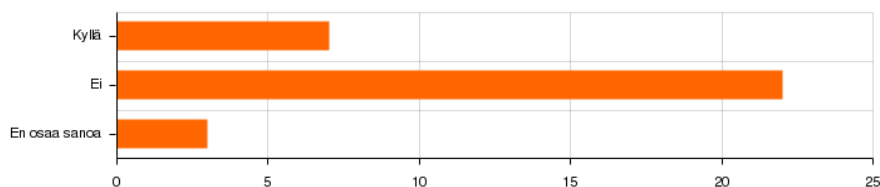
Kyllä

Ei

En osaa sanoa

Other

0 10 20 30 40 50 60 70 80

9.

Number of participants: 100

45 (45.0%): Kyllä

45 (45.0%): Ei

2 (2.0%): En osaa sanoa

12 (12.0%): Other

Answer(s) from the additional field:

- Viikkorahaa siivoamisesta - Vaihtelevasti sain. - kuukausirahan saaminen edellytti kotitöitä - Aluksi sain säännöllisesti rahaa, mutta työssäkäynnin aloitettuani en. - Tarpeen mukaan - Sain rahaa kotitöistä - Kyllä, vain parin vuoden ajan - Sain kuukausirahaa, kunhan tein jotai hyödyllistä kotona kun pyydettiin. - Tein itse töitä 16vuotiaasta alkaen, jolloin palkkarahat olivat omiani. Tätä ennen sain rahaa aina kun tarvitsin / noin 20e viikossa enintään. - kotitöistä sai rahaa - Ei, en saanut mitään mainituista "apurahoista", mutta sain vanhemmilta aina rahaa, kun sitä oikeasti tarvitsin. - Sain rahaa pyytäessä, ei kuitenkaan joka pyynti kerralla ja pienen summan.

Sain lapsuudenkodissani säännöllisesti jotain seuraavista; Kuukausiraha, viikkoraha tms. Älä kuitenkaan vastaa "Kyllä" mikäli sait rahaa vain kotitöiden tekemisestä. (Esim. En saanut kuukausi- tai viikkorahaa, mutta sain rahaa kotitöistä.)

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

Other

0 10 20 30 40 50

10. Number of participants: 100

43 (43.0%): Kyllä

53 (53.0%): Ei

1 (1.0%): En osaa sanoa

4 (4.0%): Other

Answer(s) from the additional field:

- Tein töitä kodin ulkopuolella 16 ikävuodesta alkaen - siivoamisesta, ei muista kotitöistä - rahan saaminen satunnaista - palkkaa sukulaisilta työn tekemisestä (lehden jako, haravointi, autonpesu ym. siivoustyöt, lapsenvahti)

Sain lapsuudenkodissani rahaa tekemällä töitä. (Kotitöitä, lehdenjakamista tms.)

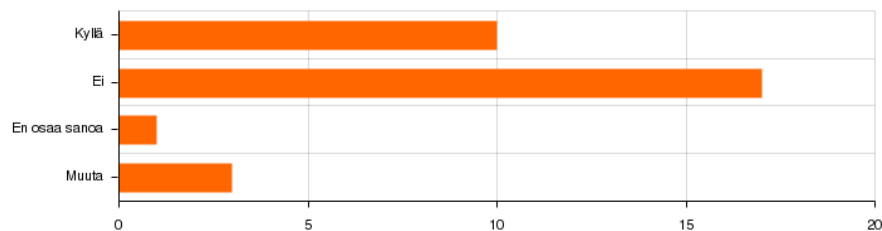
Kyllä

Ei

En osaa sanoa

Other

0 10 20 30 40 50 60

11.

Number of participants: 100

29 (29.0%): Säästämisestä ei erityisesti keskusteltu

33 (33.0%): Säästämistä pidettiin tärkeänä asiana, ja siitä keskusteltiin

44 (44.0%): Säästämiseen kannustettiin

6 (6.0%): Säästämiseen ei kannustettu

3 (3.0%): Other

Answer(s) from the additional field:

- Perheeni oli suhteellisen vähävarainen eikä säästämisestä juurikaan keskusteltu. Ilmeisesti siitä syystä, että ei ollut mitään mistä säästää. - Possu johon kolikoita laitettiin, oman tilin avaaminen oli iso juttu. - Tiedän että säästäminen oli tärkeää mutta siitä ei erityisemmin keskusteltu.

Valitse vaihtoehto, jonka väite kuvaa parhaiten lapsuudenkodissasi ollutta suhtautumista säästämiseen. Suhtautuminen säästämiseen oli:

Säästämisestä ei erityisesti keskusteltu

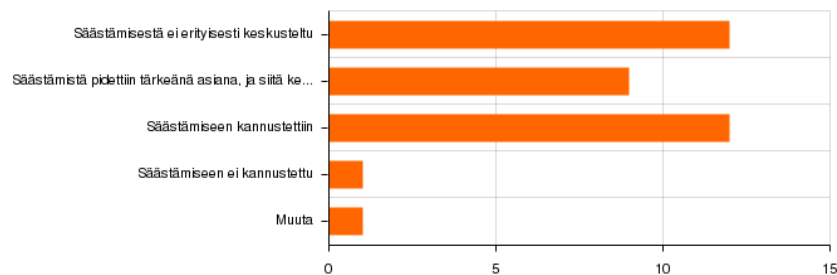
Säästämistä pidettiin tärkeänä asiana, ja siitä ke...

Säästämiseen kannustettiin

Säästämiseen ei kannustettu

Other

0 10 20 30 40 50

12. Number of participants: 100

65 (65.0%): Kyllä

32 (32.0%): Ei

3 (3.0%): Other

Answer(s) from the additional field:

- Käytin kaiken harrastuksiini. - Välillä - vaihtelevasti

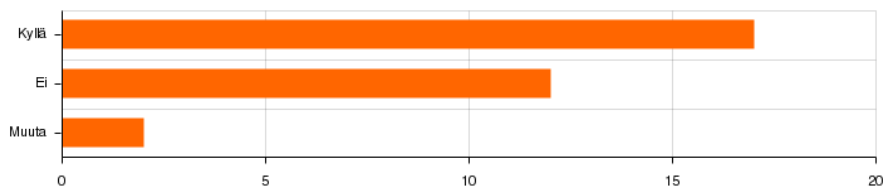
Mikäli sain tai tienasin lapsuudenkodissani rahaa, laitoin sitä oma-aloitteisesti säästöön

Kyllä

Ei

Other

0 10 20 30 40 50 60 70

13. Number of participants: 100

66 (66.0%): Kyllä kannustettiin

13 (13.0%): Ei kannustettu

19 (19.0%): En osaa sanoa

2 (2.0%): Other

Answer(s) from the additional field:

- satunnaiset "viikkorahat" joista ei säästöön jäänyt - Isommat esim. lahjoina tulleet rahat kyllä.

Minua kannustettiin lapsuudenkodissani laittamaan rahaa säästöön.

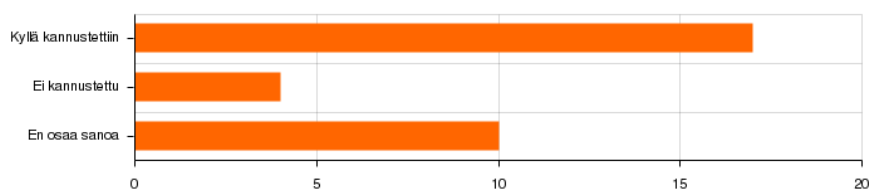
Kyllä kannustettiin

Ei kannustettu

En osaa sanoa

Other

0 10 20 30 40 50 60 70

14. Number of participants: 100

67 (67.0%): Kyllä

25 (25.0%): Ei

73 (73.0%): Other

Answer(s) from the additional field:

- 15 - 14 - 16 - noin 11-vuotiaana. - 15 - 16 - 14 - 15 - 11- vuotiaana - 15, kesätöitä varten piti tehdä tili, mutta aloin käyttää korttia vasta n.18 vuotiaana - ehkä n. 15-vuotiaana - 16 - 14 - 14 - 14 - 14 - 15 - 15 - 16 - 13 - 15 - 15 - 15 - Oisko ollut 14 - 15 - 12 - 15 - 10 - ?? - 10 - 15 - 12 - 16 -

17 - 12 - 14 - 18 v. - 15 - 15 - 14 - En muista mutta jossain vaiheessa 80 lukua eli noin 18 vuotiaana
- 13 - 8 - 11 - 17 - 15 - 15 - 18 - 18 - 15 - 14 - 18 - N. 15-vuotiaana

Oliko käytössäsi pankkikortti? Mikäli vastaat "Kyllä", ilmoita myös minkä ikäisenä sait käyttöösi pankkikortin?

Kyllä

Ei

Other

0 10 20 30 40 50 60 70 80

- 13v. - 15 - 15 - 16 - 18 - 14 - 16-17v - 15 - 15 - 18 - 19? - 13 - 15 - 14 - 17 - 18 - 16 - 15 - 15,
kun sain ensimmäisen palkkani kesätöistä - 13-14 vuotta

15. Number of participants: 100

47 (47.0%): Tiedossani on, että vanhempani säästivät rahaa

23 (23.0%): En ole varma, säästivätkö vanhempani rahaa, mutta uskon niin

7 (7.0%): En ole varma, säästivätkö vanhempani rahaa, mutta en usko

12 (12.0%): Tiedossani on, että vanhempani eivät säästäneet rahaa

9 (9.0%): En osaa sanoa

3 (3.0%): Other

Answer(s) from the additional field:

- Vanhemmallani ei ollut varaa säästää - Vanhemmat säästivät rahaa, asuntolaina erääntyi 4 kert.
vuodessa johon säästettiin jatkuvasti. - rahaa ei jäänyt säästöön

Valitse seuraavista väittämistä se vaihtoehto, joka kuvaa tilannettasi parhaiten. Vanhempani
säästivät rahaa itselleen: *

Tiedossani on, että vanhempani säästivät rahaa

En ole varma, säästivätkö vanhempani rahaa, mutta ...

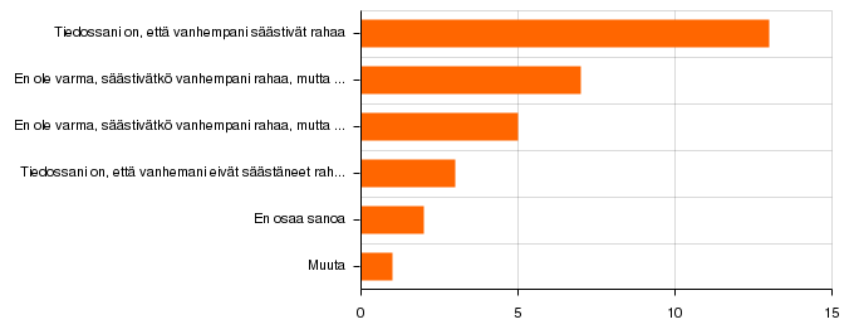
En ole varma, säästivätkö vanhempani rahaa, mutta ...

Tiedossani on, että vanhempani eivät säästäneet rah...

En osaa sanoa

Other

0 10 20 30 40 50

16. Number of participants: 100

15 (15.0%): Kyllä

79 (79.0%): Ei

5 (5.0%): En osaa sanoa

1 (1.0%): Other

Answer(s) from the additional field:

- Mainittu silloin tällöin

Lapsuudenkodissani keskusteltiin sijoittamiseen liittyvistä asioista

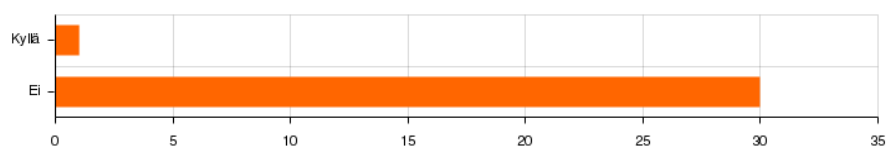
Kyllä

Ei

En osaa sanoa

Other

0 20 40 60 80

17.

Number of participants: 100

15 (15.0%): Kyllä

79 (79.0%): Ei

5 (5.0%): En osaa sanoa

1 (1.0%): Other

Answer(s) from the additional field:

- Kyllä itse kysyttäessä, itsellä ei kuitenkaan ollut kiinnostusta edes kysyä.

Sain lapsuudenkodissani konkreettista tietoa sijoittamisesta (Esimerkiksi rahastoista, osakkeista, pankkitilisäästä, vakuutussäästämisestä tms.)

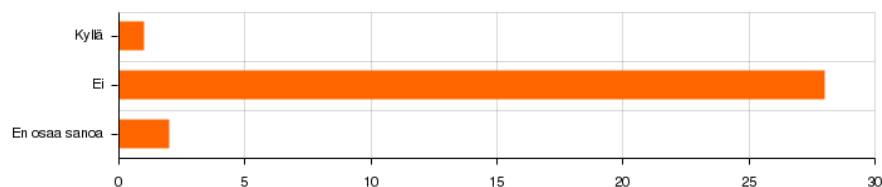
Kyllä

Ei

En osaa sanoa

Other

0 20 40 60 80

18.

Number of participants: 17

15 (88.2%): Pankkitilit

4 (23.5%): Asunto-osakkeet

9 (52.9%): Sijoitusrahastot

3 (17.6%): Pörssiosakkeet

3 (17.6%): Taide- tai arvoesineet

- (0.0%): Joukkovelkakirjat

1 (5.9%): Vakuutussäästäminen

1 (5.9%): Other

Answer(s) from the additional field:

- Määräaikaistalletukset

Mikäli vastasit "Kyllä" edelliseen kysymykseen vastaa myös tähän kysymykseen. Muussa tapauksessa siirry seuraavaan kohtaan. Millaista sijoitusinstrumenteista sait konkreettista tietoa lapsuudenkodissasi?

Pankkitilit

Asunto-osakkeet

Sijoitusrahastot

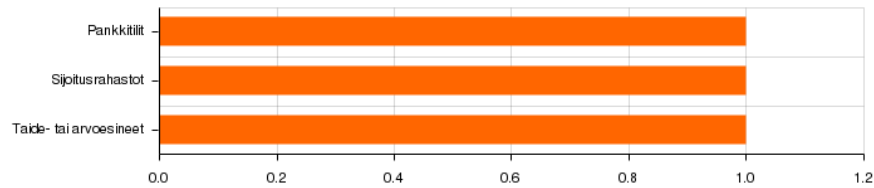
Pörssiosakkeet

Taide- tai arvoesineet

Vakuutussäästäminen

Other

0 5 10 15 20

19.

Number of participants: 100

48 (48.0%): Kyllä

44 (44.0%): Ei

8 (8.0%): En osaa sanoa

1 (1.0%): Other

Answer(s) from the additional field:

- "Älä velkaannu"

Valitse seuraavista väittämistä se, joka parhaiten kuvaa tilannettasi. Keskusteltiinko lapsuudenkodissasi velkaantumisesta?

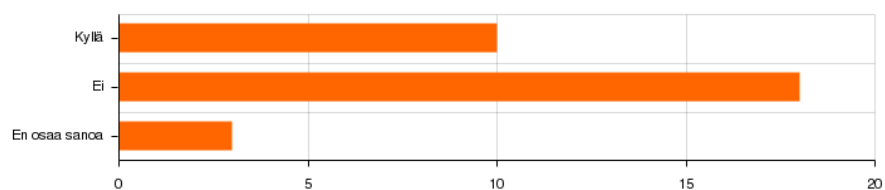
Kyllä

Ei

En osaa sanoa

Other

0 10 20 30 40 50

20. Number of participants: 100

68 (68.0%): Kyllä

11 (11.0%): Ei

20 (20.0%): En osaa sanoa

3 (3.0%): Other

Answer(s) from the additional field:

- Kirjanpito oli, mutta siitä ei keskusteltu tarkemmin - esimerkein oppinut - vanhemmat olivat säästäväisiä, mutta eivät riittävästi kannustaneet meitä lapsia säästämään

Lapsuudenkodissani pidettiin tärkeänä että ymmärtää talouden hallinnan merkityksen

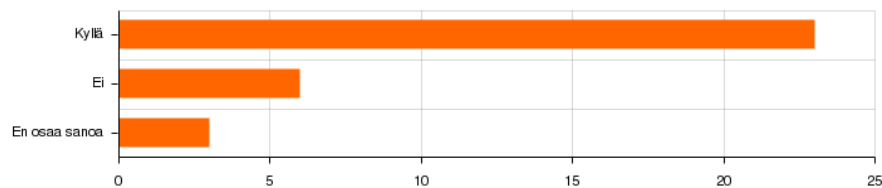
Kyllä

Ei

En osaa sanoa

Other

0 10 20 30 40 50 60 70

21.

Number of participants: 100

54 (54.0%): Kyllä

27 (27.0%): Ei

16 (16.0%): En osaa sanoa

4 (4.0%): Other

Answer(s) from the additional field:

- Vanhemmat kattoivat menoni muuten, mutta muistan esimerkiksi säästäneeni viikkorahoja ja synttärilahjarahoja pitkään mm. kolmikerroksista gerbiilihäkkiä varten. - kyllä myöhemmällä iällä, kun tein töitä ja sain omaa rahaa. maksoin myös kotiin asumisesta. olin 18vuotias silloin - viikkorahaa käytin ehkä karkkeihin yms., mutta vaaterahat sain yleensä vanhemmilta - Laskuja ei tarvinnut maksaa, huvitukset piti

Sain konkreettisista opetusta talouden hallintaan esimerkiksi vastaamalla omista menonistani itse hankkimillani rahoilla (viikkoraha/kuukausiraha/kotitöistä saatu palkka jne.)

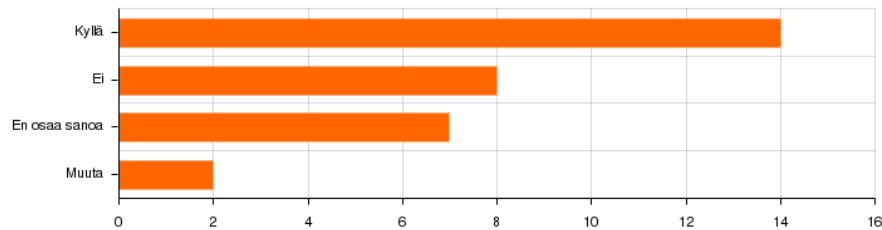
Kyllä

Ei

En osaa sanoa

Other

0 10 20 30 40 50 60

22.

Number of participants: 59

51 (86.4%): Myönteisenä asiana

1 (1.7%): Kielteisenä asiana

7 (11.9%): En osaa sanoa

12 (20.3%): Other

Answer(s) from the additional field:

- Kuukaudessa oli tietyt rahat, mitkä piti riittää koko kuukaudeksi kaikkiin menoihin. Jos ei riittänyt, keskusteltiin miksi ei riittänyt ja näin ollen on oppinut suunnitelmallisuutta rahojen käyttöön. - Olen jo nuorena oppinut ymmärtämään rahan arvon ja sen, että sitä ei kasva puussa. - Oppii käyttämään rahaa fiksusti - Se oli meidän perheessä normaalia, luulin että kaikki muutkin tekevät niin. Työn tekeminen oli hauskaa ja sain tehdä kaikkea kivaa. Perheessä oli muutenkin aina osallistuttu kaikkeen tekemiseen pienestä saakka. - Tuo vapauden tunteen, kun saa itse päättää mihin rahat käyttää. - Nyt aikuisena omista menoista huolehtiminen on helpompaa. - Se auttoi ymmärtämään mihin itselläni on varaa sekä mihin täytyy vielä säästää - Oli hyvä oppia ettei rahaa tule ovista ja ikkunoista vaan pitää itse säästää jos haluaa ostaa jotain tiettyä. - oppii vastuuta - lapsuudessa oli mukavaa, kun oli omaa rahaa pikkuostoksiin, mutta en koe, että vastuu omista menoista olisi ollut lainkaan iso - Ei voi ostaa ihan mitä vain milloin vain, kun sitä pitää myös joistain tienata. - Opin rahankäyttöä

Mikäli vastasit edelliseen kysymykseen "Kyllä", vastaa myös tähän kysymykseen. Muussa tapauksessa siirry seuraavaan kohtaan.

Miten koit sen, että sait vastata omista menoistasi? Perustele lyhyesti.

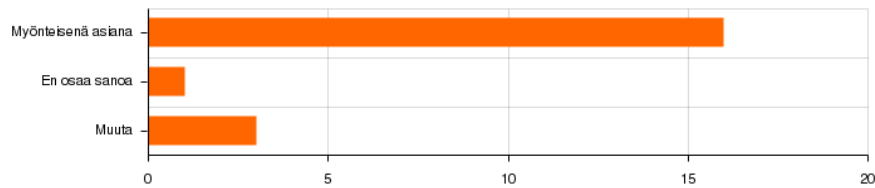
Myönteisenä asiana

Kielteisenä asiana

En osaa sanoa

Other

0 10 20 30 40 50 60

23. Number of participants: 100

66 (66.0%): Hyvin

- (0.0%): Huonosti

36 (36.0%): Vaihtelevasti

- (0.0%): En osaa sanoa

1 (1.0%): Other

Answer(s) from the additional field:

- Kaikki laskut aina maksettu, talousasiat ahdistavat silti jatkuvasti

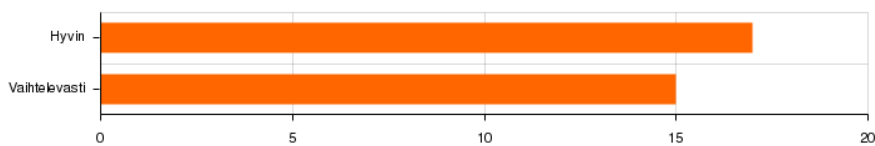
Koen tänä päivänä, että hallitsen oman talouteni

Hyvin

Vaihtelevasti

Other

0 10 20 30 40 50 60 70

24. Number of participants: 100

22 (22.0%): Koen, että talouteni hallinnassa on parantamisen varaa

14 (14.0%): Koen, että talouteni hallinnassa ei ole lainkaan parantamisen varaa

64 (64.0%): Koen, että talouteni hallinnassa on parantamisen varaa, mutta ei huomattavasti

- (0.0%): En osaa sanoa

1 (1.0%): Other

Answer(s) from the additional field:

- pitäisi säästää enemmän pahanpäivän varalle, nyt eletään kokoajan kädestä suuhun.

Koetko, että talouden hallinnassasi on tällä hetkellä parantamisen varaa?

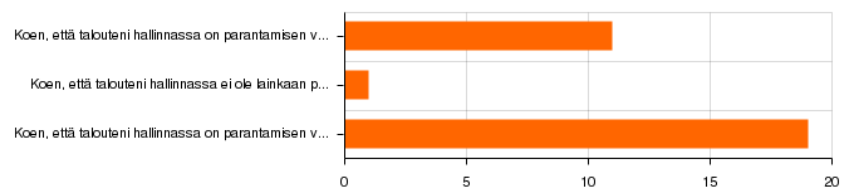
Koen, että talouteni hallinnassa on parantamisen v...

Koen, että talouteni hallinnassa ei ole lainkaan p...

Koen, että talouteni hallinnassa on parantamisen v...

Other

0 20 40 60 80

25. Number of participants: 100

10 (10.0%): Kyllä, olen joutunut vaikeuksiin

85 (85.0%): Ei, en ole joutunut vaikeuksiin

3 (3.0%): En osaa sanoa

4 (4.0%): Other

Answer(s) from the additional field:

- Minulla on taipumus elää yli varojeni. En kuitenkaan velkaannu jatkuvasti lisää. - perhe vie enemmän kuin yksilö - en ole koskaan ollut vaikeuksissa - läheltä pitää

Oletko joutunut vaikeuksiin taloudellisen tilanteesi vuoksi viimeisen 12kk aikana?

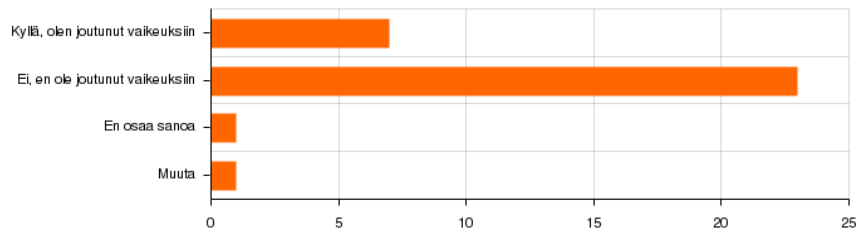
Kyllä, olen joutunut vaikeuksiin

Ei, en ole joutunut vaikeuksiin

En osaa sanoa

Other

0 20 40 60 80 100

26. Number of participants: 100

97 (97.0%): Kyllä, talouden hallitseminen on tärkeää

1 (1.0%): Ei, talouden hallitseminen ei ole niin tärkeää

3 (3.0%): En osaa sanoa

- (0.0%): Other

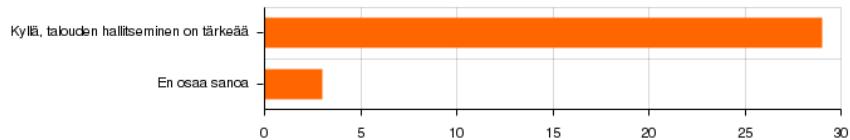
Minulle on tärkeää, että hallitsen oman talouteni

Kyllä, talouden hallitseminen on tärkeää

Ei, talouden hallitseminen ei ole niin tärkeää

En osaa sanoa

0 20 40 60 80 100

27. Number of participants: 99

1 (1.0%): Totta, en pidä oman talouteni hallintaa tärkeänä

96 (97.0%): Väärin, pidän kyllä oman talouteni hallintaa tärkeänä

2 (2.0%): En osaa sanoa

- (0.0%): Other

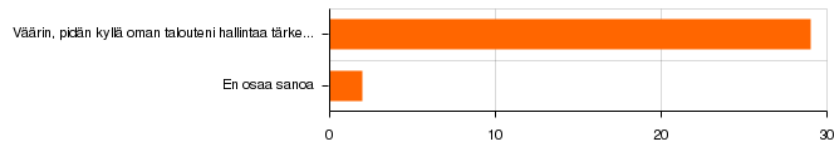
En pidä oman talouden hallintaa tärkeänä.

Totta, en pidä oman talouteni hallintaa tärkeänä

Väärin, pidän kyllä oman talouteni hallintaa tärke...

En osaa sanoa

0 20 40 60 80 100

28. Number of participants: 99

51 (51.5%): Kyllä

28 (28.3%): En

19 (19.2%): En osaa sanoa

4 (4.0%): Other

Answer(s) from the additional field:

- Tällä hetkellä täysin mahdotonta, kun kaikki mikä tulee menee. - Minulla on asuntosäästötili - Vapaavalintainen kurssi käyty Turun AMK:ssa sijoittamisesta - olisin kiinnostunut, mutta nämä asiat menevät yli ymmärrykseni.

Olen kiinnostunut sijoittamisesta (tilisäästäminen, rahastosijoittaminen, osakesijoittaminen, vakuutussäästäminen jne.)

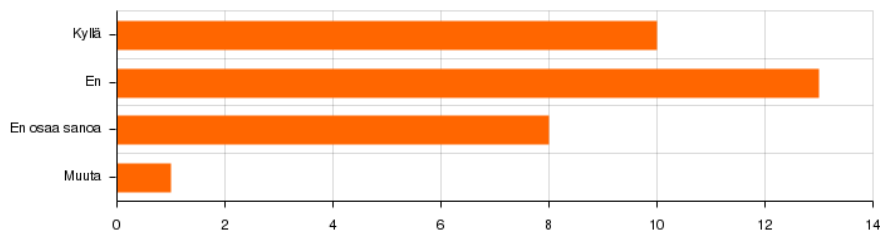
Kyllä

En

En osaa sanoa

Other

0 10 20 30 40 50 60

29.

Number of participants: 100

29 (29.0%): Kyllä

68 (68.0%): Ei

2 (2.0%): En osaa sanoa

20 (20.0%): Other

Answer(s) from the additional field:

- Laitan säännöllisesti rahaa rahastoihin. Ostamani rahasto-osuudet ovat suht vakaita. - rahasto-osuuksia - Rahasto-osuuksia - Osakkeita - Rahasto - Rahastoja - Sijoitusrahasto - Aspi-tili ja maltillinen valmis sijoituspaketti - ASP-tili - Osakkeisiin - asunto-osake - säästö 25 -tili (jonkinlainen rahasto) - oma asunto - Rahasto - Osakkeisiin ja rahastoihin - osakkeisiin - Puhelinosa - tällä hetkellä minulla ei ole osakkeita eikä rahastoosuuksia, mutta aiemmin on ollut. Rahastoa lähinnä. - OP-rahasto - Osakkeet ja rahastot

Omistan sijoitustuotteita, esim. osakkeita, rahasto-osuuksia tai vastaavia sijoittamisen instrumentteja. Mikäli vastaat "Kyllä", tarkenna myös mitä kohteita omistat.

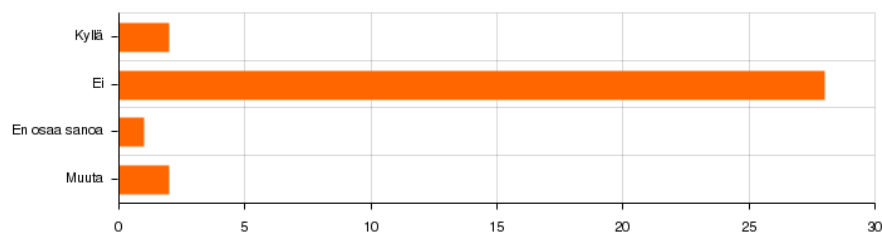
Kyllä

Ei

En osaa sanoa

Other

0 10 20 30 40 50 60 70

30. Number of participants: 100

32 (32.0%): Kyllä, ei kiinnosta

48 (48.0%): Ei, kyllä kiinnostaa

19 (19.0%): En osaa sanoa

4 (4.0%): Other

Answer(s) from the additional field:

- Sijoittaisin jos olisi varaa. - kiinnostaa mutta ei ole mahdollista tällä hetkellä - Kiinnostaa, mutta en ymmärrä asiaa, joten en sijoita esim. osakkeisiin vaikka haluaisinkin. - Kiinnostaa kyllä, mutta tällä hetkellä säästäminen ei ole mahdollista.

Sijoittaminen ei kiinnosta minua, enkä ole perehtynyt aiheeseen viimeisen 12kk aikana.

Kyllä, ei kiinnosta

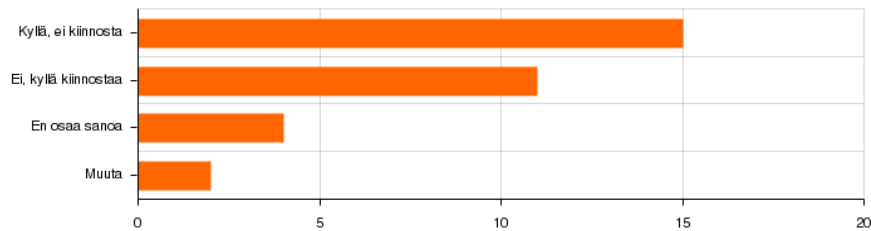
Ei, kyllä kiinnostaa

En osaa sanoa

Other

0 10 20 30 40 50

31. Number of participants: 100

62 (62.0%): Kyllä

31 (31.0%): Ei

1 (1.0%): En osaa sanoa

11 (11.0%): Other

Answer(s) from the additional field:

- ennen opiskelua laitoin, mutta nyt ei enää ole varaa - Aikuisiällä opintojen aloittaminen on aiheuttanut sen, että kykenen selviämään jokapäivisistä hankinnoista ja maksamaan avioeron yhteydessä myydystä omakotitalosta jäänyttä velkaa maksusuunnitelman mukaisesti. Ylimääräistä rahaa ei jää sivuun laitettavaksi. Elän siis niin sanotusti veitsenterällä jatkuvasti. - Nyt opiskeluaikana en ole laittanut, mutta kun tein pari vuotta töitä ennen koulun aloittamista niin silloin laitoin joka kuukausi. - Laitan, jos olen työelämässä - Normaalisti kyllä, nyt ei voi - Yritän, mutta usein kulutan loppukuusta - Lapsen tilille 20€/kk, omalle "säästötilille" joka kuukausi, josta sitten kuitenkin käytetään jos on pakko (yleensä on). - Kun on ylimääräistä rahaa - vaihtelevasti - Minulla on pahan päivän tili, mutta olen kerännyt sinne jo hyvän summan enkä enää juurikaan kerrytä sitä. - Joka kuukausi väh 200e

Laitan säännöllisesti rahaa säästöön pahan päivän varalle.

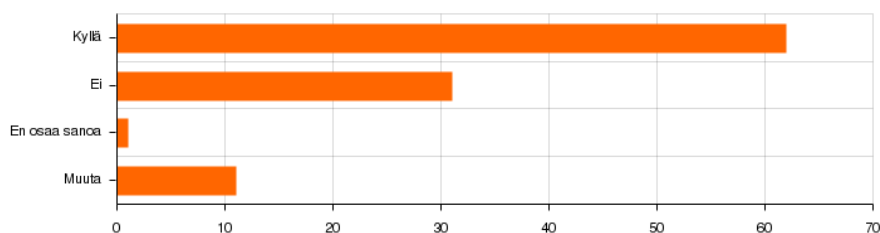
Kyllä

Ei

En osaa sanoa

Other

0 10 20 30 40 50 60 70

32. Number of participants: 100

84 (84.0%): Kyllä

10 (10.0%): Ei

4 (4.0%): En osaa sanoa

3 (3.0%): Other

Answer(s) from the additional field:

- Kahden kuukauden nettopa - jemmaan rahaa aina kun on mahdollista - kyllä olisi tärkeää, mutta tällä hetkellä talouteni ei anna myöden yhtään

Minulle on tärkeää, että säästössä on aina rahaa pahan päivän varalle

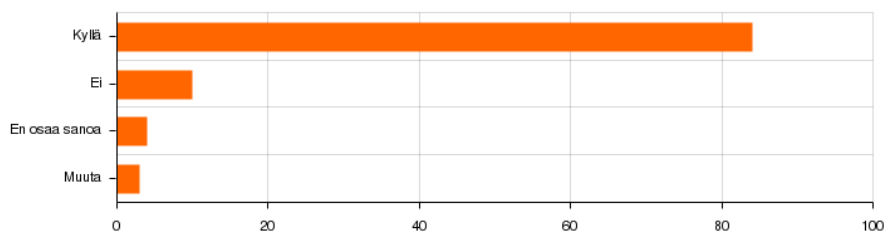
Kyllä

Ei

En osaa sanoa

Other

0 20 40 60 80 100

33. Number of participants: 100

77 (77.0%): Kyllä, en mielelläni osta velaksi

21 (21.0%): En, saatan ostaa toisinaan velaksi

2 (2.0%): En osaa sanoa

2 (2.0%): Other

Answer(s) from the additional field:

- Olen ostanut asioita velaksi enkä koe sen olevan kauhean miellyttävä tilanne. En aio enää ostaa mitään velaksi, vaan mielummin olen ilman. - Kuten opetettiin

Pyrin viimeiseen saakka välttämään velkaantumista

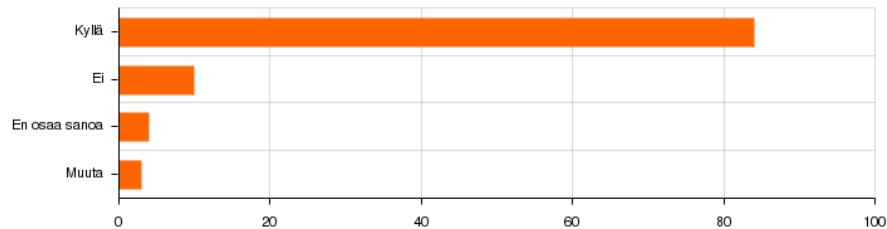
Kyllä, en mielelläni osta velaksi

En, saatan ostaa toisinaan velaksi

En osaa sanoa

Other

0 20 40 60 80

34. Number of participants: 99

0 = Ei lainkaan tärkeää 100 = Erittäin tärkeää

Arithmetic average: 75.30

Mean absolute deviation: 15.42

Standard deviation: 18.66

Talouden hallitseminen on ollut minulle tärkeää läpi elämäni.

0 13 26 39 52 65 78 91

0

2

4

6

8

35.

Number of participants: 99

0 = Täysin erilaista 100 = Täysin samanlaista

Arithmetic average: 53.64

Mean absolute deviation: 21.64

Standard deviation: 25.18

Koen oman, nykyisen kulutuskäyttätymiseni olevan samanlaista kuin lapsuudenkodissani. Valitse kahden vaihtoehdon väliltä arvo joka kuvaa väittämää parhaiten.

0 13 26 39 52 65 78 91

0 1 2 3 4 5

36. Number of participants: 99

0 = Ei juurikaan tietoa saatavilla 100 = Tietoa ollut aina saatavilla

Arithmetic average: 63.06

Mean absolute deviation: 20.06

Standard deviation: 24.50

Minulla on ollut läpi elämäni riittävästi tietoa siitä, miten saan parhaiten hoidettua omaa talouttani.

0 13 26 39 52 65 78 91

0 1 2 3 4 5

37. Number of participants: 99

0 = Muuttunut elämän aikana 100 = Pysynyt samana

Arithmetic average: 49.29

Mean absolute deviation: 25.76

Standard deviation: 29.7